

anlamın

Doğukan Murat
Yücel

anlamı

Anlamanın Anlamı

Doğuhan Murat Yücel

dmy.info web sitesinden derleme.

Çoğaltma hakkı Doğuhan Murat Yücel'e
aittir.

Kasım 2014- İstanbul

Önsöz

Hayatın Anlamı diye uzun bir öykü yazarak hayatı anlamaya çalışmışım. Daha sonra anlamın anlamı hakkında düşünmeye başladım. Anlamın kendisi neydi ki başka bir şeyle birleşince sorun oluyordu? Anlamın anlamsızlığı da denebilecek bu yazı dizisini yazdım. Sonuna da "Mecaz" diye ekledim. Bu da işin sonunda vardığım sonucu anlatıyor. Aslında işin sonu da başı da aynı şeyi anlatıyor. Anlam hakkında söylenen her şey görelidir. Anlamın anlamı da dahil anlamlar üretilmiştir ve daha da fazla üretilmek için işlenebilirler. Yani size kendimin dışındaki bir anlamdan

bahsedemem. Tek yaptığımız kendimizi anlatmak iken, kendimiz de diğer her şey gibi başka bir "kendi"nin dönüşümüdür. Gerçekler değişiyor ve hiçbir şey sabit değil. O halde bu kadar yazının niçin olduğunu soruyorsunuzdur. Evren ne için? diye geri soruyorum.

Aslında anlam ve gerçeklik de dahil her şey üretilmiştir. Ulaşabileceğimiz hiçbir şey kalıcı değildir. Kalıcı olsaydı ulaşamazdık. Biz de maddenin farklı üretilmiş gerçekleri olarak ancak kendi lisanımızdaki varlıklara yönelebiliriz. Biz kendi dünyamızla sınırlıyız. Kalıcı olanın boyutlarını algılayamayız, merak bile edemeyiz. Felsefe dediğimiz tantana neyin nesi o halde? İşte buna dair

sorgulamalar için Anlamın Anlamı yazıldı. Bir yanıt bulamadığımız halde neden merak ediyoruz? Yanıt mümkün değilse sorular neden var? Böyle şeyler için dmy.info ve diğer felsefi şeyler türedi. Anlamak ve ortak bir yaşam sürmek için birbirimizi anlıyormuş gibi yapmak. Birbirimizi idare ederek anlamlarımızı odaklamak ve daha mutlu bir hayat sürmek. Yaptığımız tam olarak bu değil, ancak hiçbir ifade tam ve eksiksiz olamayacağından hoş görüp işimize yaramasını umuyoruz.

Hayatın Anlamsızlığı

Daha önce hayatın anlamını birçok kez sorgulamıştım. Kendim biliyor gibi yapmıştım ki bulabilecek olanlar gayret etsin ve bu gizemi çözsünler. Ancak tüm yazılanlara rağmen herhangi bir gelişme yaşanmadı. Dışarıdan veya kendimden kesin bir çözüm bulamadım. Bekledim ki soruyu sorduğum hayat yanıt versin, en azından bir ipucu gösterebilir. Ancak böyle bir şey olmadı. Felsefe tarihinde yaklaşık iki bin yıldır herhangi bir gelişme olmamasına bakılırsa mağdur olduğum söylenemezdi. Ancak gittikçe daha da meraklanmamak elde değildi. Bir anlam bulamamak anlaşılır, insanın

her isteği olmuyor, ancak gittikçe artan merak duygusu bir garipti. Bir anlama ulaşılamıyorsa, neden binlerce yıldır merak ediyorduk? Olmayan bir şeyi mi arıyorduk?

Bir de böyle düşüneyim dedim. Dil felsefesi falan yaptım. Yani anlamın anlamını sorguladım. Şöyle sorular sordum: Problem hayatın anlamı mı, hayatın anlamsızlığı mı? Galiba anlamsızlığı, çünkü ancak bunu iddia edenler tarafından aranıyor. Diğer canlılar pek ala kendi anlamlarına sahip. Bu bir eksiklik, can sıkıntısı, boş iş olabilir mi? Anlam arayanlar, aslında kaybedenler mi yoksa tam aksine yokluğu fark edenler mi?

Sonra şöyle de düşündüm: İnsanların küçük bir kısmı hayatın anlamını sorguluyor. İnsan da canlıların ufak bir kısmıdır. Öyleyse, insanın ve insanda da sorgulayanların nitelikleri nelerdir? İnsanın doğadaki farklı tarafına baktım. İnsanın iletişim yönü ile doğadan ayrıldığını gördüm. İnsan birbiriyle daha iyi anlaşabildiği için bugünkü niteliklerini edinmişti. Dil dediğimiz sembolik varsayımlar, birbirimize güven ve inançla birleşerek iletişimde devrim yapmıştı. Biz, anlaşabildiğimiz için bugünlere gelmiştik. Demek ki, insanlığın farkı buydu. O halde insanlığın içinde hayatı sorgulayanlar da ayrıca böyle bir niteliğe sahip miydi?

hayatın anlamsızlığı Yani hayatın anlamını arayanlar iletişimle ilgili bir sorun ya da gelişme mi yaşıyorlar? Düşünmek kendi kendine konuşmak, konuşmak da bir şeyleri simgelemek ise, insanın semboller düzeneği, “dil” ile ilgili problemleri olmalıydı. Buradan, bu konuya kafa yoran insanları düşündüm. Belki de basit bir iletişim problemi yaşıyorduk. Felsefe aslında bir dil problemi olabilirdi. Ancak hangi felsefe? Daha önce de söylediğimiz gibi, sözcükler sembolik seslerdir. Herkes kendine göre anlar. Felsefeden ne anladığımıza bağlı olarak, dil ile ilişkisi ortaya çıkar. İletişime ait sorunlar içerisinde yer alan metafizik(fizik ötesi)

ifadelerin dilsel problemler olduğunu düşündüm. Doğal varlıklarla ilgili olmayan, fiziksel dünyanın ötesine ait çıkarımlar tamamen iletişim sorunu olmalıydı. Hayatın anlamı nedir? Evren neden var? Hayat neden bu şekildedir? gibi sorular, cevabı verilemeyecek tanımsız arayışlardı. Çünkü günlük yaşamda oluşan dil ile, bunun ardını, mesela Tanrı'yı, evrenin nedenini vs. kavrayamadık.

Örnekle açıklayalım. Bir kişinin özelliklerini belirtirken, dildeki ortak sözcükleri kullanırız. Kızgın, mutlu, şaşkın, meraklı gibi sözcüklerle nitelerken aslında hiçbir zaman tam olarak anlam veremeyiz. İnsan

tamamıyla kızgın olmayabilir, içinde biraz korku hissediyor da olabilir. Belki kızgın görünüyordur ancak çok şaşkındır. Dışarıdan gördüğümüzle yargılamanın yanlışlığı bir yana, bir de onu tam ifade edememe sorunumuz vardır. Aslında yaptığımız doğru sözcüğü aramak, ancak bu da gerçekte hiçbir zaman mümkün değildir. Hayatın anlamı da böyle olabilir. Anlamın kendisi olmadığımız sürece tam olarak anlayamayız. Anlasak bile, dildeki ifadeler onu yabancı bir kalıba sokacaktır. Niteliklerini hiçbir zaman betimlemeyecektir, çünkü dil üzerinde uzlaştığımız ve doğal hayattaki nesnelere nitelendirmek için kullandığımız bir düzenektir. Bir kişinin kızgın olduğunu söylemek gibi, onu

diğerlerine benzetmek zorundayızdır. Hayatın anlamını ifade etmek diğer tüm nitelemeler gibi hayatın içindekilere göredir. Bulanık bir özelliktir. Tam olarak bilinemez, söylenemez.

Hayatın anlamı yerine hayatın anlamsızlığı sorunundan bahsedebilir miyiz? Hayatın belirlenebilir bir anlamı yoksa ancak anlamsızlığını konuşabiliriz. Bu durum da bunu sorgulayan, hatta hayatını adayan insanların özellikleriyle ilgilidir. Madem bir anlamı bulmak, en azından ifade etmek mümkün değil, neden arayışa devam ediyoruz? Belki de önlenemez bir hataya imza atıyoruz. Hata derken, yaratıcı bir çabayı kastediyorum.

İnsana yol açan genetik mutasyonlardan, bilgisayarlardaki beklenmedik gelişmelere kadar, hayatın anlamını aramaktan bahsediyorum.

Bilgisayarlar 0 ve 1 sayıları ile çalışır. Ekranda görünen her şey, enerjinin 0 ve 1 olarak işlenmesinden ibarettir. Kesin olarak belirlenmiş işlemler belirli yolları izleyerek görsel veri çıktısını oluşturur. Ancak bazen, her şey ayarlanmış ve kesin olarak belirlenmiş olmasına rağmen beklenmedik şeyler olur. Bilgisayar kendinden beklenenin dışında davranır. Anlam verilemeyen bir harekettir. Bütün mantık kesinliği içerisinde olmaması gereken, ancak genellikle olan gelişmelerdir. Hata

verebilir, donabilir, işe yaramaz
eylemlerde bulunabilir. Bunlar insan için
olumsuz olsa da, bilgisayarın kendi
eylemleridir. İnsanın kölesi olmaktan
farklı bir yaşantı oluşmuştur.

İnsan da böyle kesinlikler içerisinde
hata yaparak insan olmuştur. Eğer
doğada çok başarılı olup, düzene ayak
uydursaydık, hala birbirimizi avlıyor
olurduk. Yaban hayatındaki zayıflığımız
yüzünden farklı yollar bulmak
zorundaydık. Doğanın katı kuralları
içerisinde alışılmadık eylemlere giriştik.
Doğayı sorguladık. Doğal düzen
içerisinde bir hata gibi görünen
davranışlarda bulunduk. Kendi
yiyeceğini üretmek, kendi iklimini

oluşturmak, kendi giyisini yapmak hiç de doğal davranışlar değildi. Hayata göre hataydı.

Buradan da gezegenler arası düşünebiliriz. Canlı yaşamı şimdiye kadar yalnızca Dünya'da gözlemlenmiştir. şimdiye dek baktığımız milyonlarca gezegende belirgin bir yaşamdan söz edilmemektedir. Görünen uzaydaki gelişmelere bakılırsa canlı yaşamı bir hata gibidir. O kadar ender ve sıradan kurallara aykırıdır ki, bir hastalık olduğunu söylemek mümkündür. Kesin fizik kurallarını kullanarak bu kuralların dışına çıkabilmekte, karar vermek gibi eylemlerle enerjinin doğal döngüsünü değiştirebilmektedir.

Tüm bunlara bakarak hayatın anlamını aramanın bir hata olduğunu, ancak hatanın da hayati bir eylem olduğunu söyleyebiliriz. Bu yaratıcı eylemin anlam buldurmak yerine farklı edimler sağladığını düşünüyorum. Hayatın anlamını arayanlar kesin bir anlam bulamayacaktır, ancak bu yolda hayatın, insanın ve bilgisayarın edindiği gibi tecrübe edinecektir. Anlamlandırma uğraşında olan birey, mevcut olanı sorgulayıp eleştirebilecektir. Böylelikle hayatı dahi sorgulayabilirken hayattaki küçük olayları daha iyi değerlendirecektir. Bu hatası da tarih boyunca birlikte olacağı bir alışkanlık olacaktır. Hareketlerin anlamını

sorgulamak, içindekileri daha iyi görebilmek için, hayatı sorgular tutumda kalacaktır.

Anlam Arayışı

Yazdığım her şey anlam arayışı idi. Uzunca bir anlamsız(belki de anlamlı) hayattan sonra, hayatım anlamsızlaşmıştı, ya da anlamlısızlığı fark etmiştim. Sürekli yazıyor, arkada kalan felsefesiz on dokuz yılın muhasebesini, ve mevcut durumun eleştirisini yapıyordum. Beni bu yola sevk edenlerin başında yalnızlık geliyordu. Farklı bir şehir, farklı bir ortam ve yabancılık hissi sorgulamamı sağlamıştı. Hayata yönelik duruşumun dışına çıkıp, onu eleştirmeye başlamıştım.

Yazıyordum, çünkü yazarak düşüncelerimi sürekli kılıyor, belki birkaç dakikalık zihin sınırlarını artırıyordum. Düşüncelerimi borçlu olduğum insanlığa danışma ve onları arayışıma katma fırsatı da cabasıydı. Şehirdeki yalnızlığımı anlam uğraşısıyla giderdim. Önce şehre, sonra hayata yabancılaşmıştım. Artık yalnızlık dahil, tüm ruhsal durumlar ve kültürel edimler bana yabancıydı. Hayatı anlamlandırma arayışım hayattaki diğer arayışların önüne geçmiş, yaşam biçimi olmuştu.

İlk soru ne zaman geldi bilmiyorum ama gittikçe biriken bir yığın halini aldı. Başlarda neden böyle yaşıyorum, nasıl yaşamalıyım, neden yaşıyorum, yaşamın

amacı nedir gibi sorular vardı. Gittikçe sorular değişti ve usule ilişkin içerik edindiler. Anlam arayışım neden sonuçlanmıyor, hayatın bir anlamı olabilir mi, anlamsız olabilir mi, anlam nedir, gibi sorularla devam etti.

Ardından anlamın anlamı nedir, binlerce yıldır neden bir cevap yok, neden bazılarımız arıyor ve çoğumuz aramıyor, yoksa herkes arıyor da bazılarımız mı ifade ediyor, peki neden? gibi sorularla sürdürdüm.

Yıllarca aradım, sorguladım. Sonuçta bir yanıt bulamadıysam da, arayışı yaşadım. Bu yaşantı beni hayattaki diğerk unsurlardan özgür kıldı. Artık eskisi kadar kaygılı değıldim. Tek kaygım,

diğer tüm kaygıların içinde bulunduğu hayatın anlamı kaygısıydı. Birkaç yıl felsefe yaptım. Eylül 2013'te yeterince arayıp bulamadığıma kanaat getirerek insanlara yaymayı düşündüm. Çünkü ben arayış içindeyken, benzer durumdaki arayışları merak ediyor, sorularıma soru katmak istiyordum. Hayatın Anlamı diye bir felsefi komedi yazdım. DMY Felsefe sitesini kurdum. Buradaki yazılarda anlam çabamın insanlara yardımcı olmasını, yazarken kendim de anlamayı ve diğer insanların da bana anlatabileceği bir şeyler olmasını diledim.

Uzun süredir hayattayım. Bunun ancak beş yılı felsefe içindeydi. Bir yanıt için

uzun bir süre gibi gelebilir. Ancak buna bir ömür, bir insanlık adanmış olabiliyor. Kendi bireysel arayışım nihayete ermedi. Ancak bugünkü sonucun en azından benim hayatımın anlamını değiştirdiğini söylemeliyim. Yıllar süren uğraştan dilsel bir yanıt edinemedim. Ancak yaşam tarzım değişti. Artık her şeyin mümkün olduğu, kesin anlamların verilmediği bir dünyada yaşıyorum. Artık bu dünyada kişisel bir hayat anlamı oluşturmak için, yalnızca hayal gücüne bağıyım. Felsefe ile sınırları aştım ve her şeyi mümkün kılacak sorgulama gücünü edindim.

Yanıtsız maceranın getirisi belki de yanıtın önemliydi. Herhangi bir yanıt

bulamadıysam da, yanıt üretebilecek bir kudrete vardım. Ancak bunu talep etmiyordum. Hala anlamın peşindeydim. Çünkü birey mükemmel işler yapabilirdi, 60-70 yıl için imkansızı başarabilirdi, ancak tüm zamana hükmetmek söz konusuydu. Kendim için harcayabileceğim felsefe gücünü, yüzyıllara ve hatta zaman boyutunun ötesine taşıyabilirdim. Bunun için sorgulamaya devam ettim. Sonuçta bir makro birey olan insanlığın ve onun da parçası olduğu hayatın eleştirisini yaptım. Zaman geçtikçe insanlığın ve hayatın eleştirisini yazacağım. Ancak önce anlam arayışımı anlatmalıyım.

Bu yazılan, anlam arayışımı aktaracağım

yazı dizisinin önsözü mahiyetindedir.
Önce arayışımı betimleyeceğim.
Ardından insanlığa ve hayata dair
tespitlerden bahsetmek istiyorum. Belki
daha sonra hayatımın anlamını
oluşturmak için yola çıkabilirim. Yalnız
bu küçük bir iştir. Önce büyüğü
halletmek, sonra ufak bireysel
meselelere yönelmek niyetindeyim.
Eleştirmekten çekinmeyiniz.

Anne Benim Neden Anlamım Yok?

Ana dili:kişinin öncelikle annesinden, sonra da aile ve toplumsal çevresinden edindiği iletişim aracıdır. Dünyayı ana dilimiz sayesinde tanırız. Öncelikli kaynak annemizdir. Anne bize hayatı öğretir. Her şeyin anlamını öncelikle ondan alırız. Daha sonra ailenin diğer üyeleri ve toplum gelir. İsimler ve anlamları bize çevremiz tarafından verilir. Hayatın ve içindekilerin anlamlarını başkalarından öğreniriz.

Hayat sadece bir isim midir? Bu soruya gelene kadar birçok eleştiri ve sorgulama yaptım. Hayatın anlamını ararken, anlamın anlamına ve anlam arama yöntemine dışarıdan bakmaya çalıştım. Sonuçta şöyle düşündüm: bir şeyin anlamını bilmiyorsak onu başkalarından öğreniriz. Kendimiz bulamayız. Bir sözcüğü ele alalım. Başka biri onu bir yere yazmamışsa, ya da bize söylemiyorsa anlamını nereden bilebiliriz? Kendimiz anlam üretebilir miyiz? Anlamını bilmediğimiz bir sözcüğe değil de, anlam vereceğimiz bir işarete anlam üretebiliriz. Ancak bu, hayat ve diğer tüm mevcut sözcükler için geçerli değildir. Mevcut olanlar için anlam ortak dilde kararlaştırılmıştır.

Toplumun diğer üyelerine ait olmadıkça anlam bir şey ifade etmez. Biz hayatın anlamını açıklasak da, anlam diğerlerinin kabul edeceği ölçüde geçerlidir. Ayrıca, halihazırda dilde olmayan yeni bir anlam üretmemiz de mümkün değildir. Sadece mevcut olanları benzetebiliriz. Dil içerisinde bir keşif ya da icat yapamayız. Bu halde hayatın anlamını aramak, toplumun ona yakıştırdığını aramaktan başka bir şey olamaz. Bireysel anlam arayışı, kişi dil yapısına tek başına müdahale edemeyeceği için olanaksızdır.

Hayatın bir isim olduğunu düşünebiliriz. Hayat, diğer her şey gibi, “öncelikle” bir

isimdir. Özellikle de, benim Şu an yaptığım gibi, iletişim olanaklarını kullanırken. Hayatın daha felsefi bir anlamını aramak, ancak onun öncelikli niteliğini, dilsel varlığını fark ederek mümkün olabilir. Önce, düşünmeye dair her Şeyin sağlayıcısı olan dilsel varlığımızı düşünüp, ardından felsefe yapmalıyız. Yeni bir anlam icat edemeyeceğimizi, sadece ortak dil ürünlerimizi sergileyebileceğimizi fark etmeliyiz. Aksi halde: anlam icatlarıyla felsefe tarihine geçen anlaşılması zor filozoflardan oluruz.

Elimizde bir isim olarak kalan hayat: doğumdan itibaren öncelikle annemizin, sonra da çevremizdekilerin anlam

verdiği bir işaretten ibarettir. Bu işaret çeşitli dillerde farklı söyleyişlere sahip olsa da, “insan dili”nde benzer anlamdadır. İnsan dilinin sahip olduğu evrensel dil yapısı, insanlığın yaşantısı ile şekillenmiştir. Onun çevresince şekillenen bu yapıyı, üyeleri olan bizler de toplumsal çevremizden ediniriz. Her zaman bir biçimlendirme yaşarız. İnsan ya da insanlık, anlamı daima çevreden ediniriz.

Anlam edinemeyen de filozof olur. Aynen insanlık gibidir. Çevresince şekillendirilemeyen, kuralların işlenemediği, anlamların verilemediği insan kendince bunu aramaktadır. Bunca yıldır filozofların hayatın anlamını

araması genellikle buna bağlanabilir. Anlamlardan şüphe duyanlar, klasik insan tipinin dışında, anlamlardan azade biçimde yetişmiştir. Filozofların biyografilerine baktığımızda genellikle böyle bir durum görülür. Düzenin kurallarına uydurulamamış, çevresince eğitilememiş, anne- baba problemleri olan. Annesince ya da toplumunca anlamları verilemeyen kişiler, kendi anlamlarını aramaya çalışmışlardır. Annesizlik filozofu ve insanlığı anlam yolculuğuna çıkaran eksikliklerdir.

Ben de bu tarz bir çevreye mensubum. Hayatım klasik aile yapısından uzak, annesiz biçimde şekillendi. Kendimde örneklediğim felsefeme göre: gerekli

anlamları edinememiştim. ‘‘Gerekli’’ szcg tabi ki, beklenen veya klasik düzene atıf yapar. Buradan kasıt: normal biri olmak için gerekli koşulların oluşmamasıdır. Annem anlamları verememişti. Düzgün bir aile olmadığı için evre beni şekillendiremedi. Bu durum çoğu insana talihsizlik gibi gelebilir ancak daha önce de söylediğimiz gibi: doğada insanı oluşturan da böyle bir durumdur. Anormal tecrübeler, düzenin dışındaki farklılıklara yol açan ilk etkidir. Sıradan olanı yönlendiren mutasyonlardır.

İnsanoğlu da bu anormal anlamsız kalışın ürünüdür. Bir vakit geldiğinde çevresi onu mevcut gidişata

uyduramamış, anlamlarını verememiştir. İnsanlık tarihi incelendiğinde görülecektir ki: insan doğa karşısındaki zor durumunu aşmak için başta dil olmak üzere bugünkü yeteneklerini edinmiştir. Annemiz doğa, bizden uzaklaşmış, besleyip büyütemediği için anlamları kendimiz oluşturmak zorunda kalmışızdır.

Bu kötü bir şey midir, tartışılır. Bugünkü “düşünen insan” kendini doğanın acımasız koşullarına borçludur. Uygarlık dediğimiz şey yaban hayatında kendine yer bulamayan insanın arayışıdır. Doğa insana anlamını verememiş, insan da bunu kendince oluşturmaya çalışmıştır. Bizi besleyen doğa ana, bir zaman

geldiğinde artık beslemez olmuş,
çevremiz verimsizlik ve güvensizlik
nedeniyle tehlikeli bir hal almıştır.
İnsanlar da anlamsız çevreden, kendi
anlamları için yolculuğa çıkmıştır. Aynen
filozofların yaptığı gibidir. Toplum
filozofu, ya da hayatın anlamını
sorgulayan herhangi birini eğitememiş,
düzene uyduramamıştır. Filozof da kendi
zorunlu yolculuğuna çıkmıştır.

İnsanın anlam arayışı ile filozofun anlam
arayışı benzer köklere dayanır. Temelde
“anasızlık” diyebileceğimiz bir
problemin sonucudur. Ana dediğimiz,
bizi meydana getiren tümel, parçası
olduğumuz bütündür. Tabi ki, bütün
tamamıyla yok olmamıştır. Ancak insanı

düzene katamamıştır. Olağan gidişatın dışına çıkaran bir disiplinsizliğe yol açmıştır. Bu disiplinsizlik, hayata farklı bakış açıları getiren “hatalı” insanlığı ve felsefe yapan insanları ortaya çıkarmıştır. Tabii bunun dereceleri apayrı düzeylerde. Kimi insan sadece kendi sorunlarını irdelerken, kimisi de bütün hayatın anlam arayışına çıkar.

Halk hikayeleri, atasözleri, edebiyat, mitoloji, inançlar, felsefe hep bu arayışın ürünüdür. Nereden geldiğini, ne anlamı olduğunu sorgular. Anlam verebilmek içindir. Anlam arayışım da böyle bir çabadır. Yukarıda da söylediğim gibi: herhangi bir anlam, anlayacak olanlara bağlıdır. Niyetim:

olmayı öldürmek, yenilikler üretmek değil; hepimizi daha mutlu edecek farklı bakış açıları sergilemektir. Aynen insan hatası filozofların yaptığı gibi.

Elinin Körü ya da Transendental İdealizm

Daha önce Anne Benim Neden Anlamım Yok? diyerek anlam arayışının kaynağına bir soru sormuştuk. Şimdi de sıra annenin cevabına geldi. Anne bu soruyu “elinin körü” diyerek yanıtlar. Annelerin günlük hayatta sıkça kullandığı aşkınsal(transendental- deneyüstü) bir açıklamadır. Annemiz, yani anlam arayışının kaynaklandığı nokta, bizi belli belirsiz bir yanıtla sevk ediyor ya da bunu yaşamaya sürüklüyor diyebiliriz.

Anne burada, “ben nereden bileyim” ya da “bu soru seni aşar” gibisinden bir tavır içindedir. Bunun bir diğer adı “transendental idealizm”dir. İki kavramın da ne anlama geldiğini çoğu insan bilmez. Ancak biliyormuş gibi yapmak, iletişimin temelidir. Hayatımız gerekli her şeyi bildiğimiz varsayımıyla ilerler. Elinin körü sözcüğü de bunun bir örneğidir. Halk kültüründe evrilmiş ve anlamı olmasa da bile anlama gelmek üzere şekillenmiştir. Bir anlamı olduğu varsayılarak kullanılmıştır.

Bir felsefe terimi olarak transendental idealizm de böyledir. Çoğu insan anlamını bilse de “bilemez”. Filozof

Immanuel Kant tarafından gündeme getirilmiştir. Onun bile tam olarak bildiği söylenemez. Dil yapısının göreliliği neticesinde ne o tam olarak istediğini söyleyebilmiştir, ne de biz onu anlamışızdır. Dil ürünleri semboliktir. Anlam veren farklı bir sembole denk getirebilir. Dil yapısı bunu ortak uzlaşma ürününe çevirerek kişisel anlam köreltir. Anlayacak olan da kendi anlamlarına uydurur. Anlam veren, anlatan kişinin anlamları bize bağlıdır. Günümüzde, yaşadığı sürece yaptığı gibi Kant, anlamın farklılığında diretemez. Ölümünden iki yüz on yıl sonra anlamları, anlamlarımız olarak elimizde şekillenmeye devam etmektedir.

Arı Usun Eleştirisi adlı yapıtında bu terimi ne anlamda kullandığını açıklamıştır. Ona göre: insanlar sadece görüntüleri deneyimler, kendinde şeyleri değil. Uzay ve zaman, ya da tüm öznel durumlardan ve sezgilerden soyutlanmış şeylerin belirlemesi, kendinde şeyler değildir. Uzay ve zaman aşkınsal olarak ölküseldir. (trensendantal ideal) Uzay ve zaman insanın hissedilir sezgilerinin öznel biçimlerinden başka bir şey değildir. Uzay ve zaman empirik olarak gerçektir. Dışsal biçimde bizden önce obje olarak gelen her şey uzay ve zamandadır. Bizim kendi içsel sezgilerimiz zamandadır. Kant'ın burada kendinde şey ve görünüş ayrımı yaptığını görüyoruz. Onun transendental

idealizm çabası a priori akıl bilgisinin eleştirel bir değerlendirmesinden ibarettir. Akıl görünüşlere, kendinde şeyleri kendi eylemine ilişkin, fakat başkaları için anlaşılabilir kılırsa ulaşabilir. Bunun günlük hayattaki söylenişi elinin körüdür. Yani uğraşmayın, ben de anlamadım.

Belki çok önemli bir şeyden bahsediyor. Belki de en büyük gerçekleri açıklıyor. Ancak anlattığı şeyleri anlamamanın olanağı yok. Sözcükler ne Kant'ın istediği anlama gelir, ne de o anlamla sınırlıdır. Kesin olarak anlatsa bile, bugünkü anlamı onun felsefesini irdeleyen kişilerce, çoktan değiştirilmiştir. Felsefe tarihi birbirinin

anlamalarını yeniden anlamlandıran yorumcularla doludur. Hayat da böyledir. Birbirimizin sözcüklerini kendimizce yeniden anlamlandırırız. Hiç kimse bu yüzden kendini tam olarak ifade edemez. Anlayan kendince anlar. Zaten aracımız dil de anlamları öznel olmaktan çıkarmaktadır.

Anne Benim Neden Anlamım yok?
sorusunun kısa cevabı elinin körü, uzun cevabı transendental idealizm olabilir. Hem anne(anlamsızlığımızın kaynağı), hem de Kant, anladığım kadarıyla(!) aynı şeyi söylemektedir. Yani anlam bulmanın olanaksızlığından bahsetmekte, anlam verebilirsiniz ancak abartmayın, terli su içmeyin demektedir. “Tersiz su için”

deniyor olabilir, anlayana bağılıdır.

“El” yani “transendental” aşkın olana, “kör” yani “idealizm” de görsel olmasa da zihinde mümkün olana işaret eder.

“El” dilimizde uzak, yabancı anlamına gelir. Transendental de, en azından Kant’ ta, insan deneyiminin ötesinde olan- tecrübeyi aşan anlamındadır.

Kısaca özetlersek, bu iki tümcenin “olabilir ama olmayabilir de” anlamına geldiğini söyleyebiliriz. Sonuçta elinin körü diye bir şey olup olmadığını bilmeyiz, verilen cevap gerçek bir nesneye işaret etmeyebilir, ama bir şeyler anlar ve ortak bir anlama geldiğini var sayarız. Aşkınısal ülkücülük(transandental idealizm) denen

tutumun da bunu söylediğini anladım.

Yukarıda birbiriyle ilgisiz gibi görünen iki kavramı ilişkilendirdik. İki farklı anlamı aynı anlamda birleştirmeye çalıştık. Deney üstü ölkü anlayışının “elin körü” ile ilişkisini irdeledik. Ancak söylemeliyim ki, bu yazıyı yazmadan evvel böyle bir fikrim yoktu. Elinin körü gibi “anlamsız ama anlamlı” deyimlerin anlamına ilişkin sorgulamalarım vardı. Bunu anlam arayışında kullanmak istiyordum. Yanına felsefi terimler eklersem nasıl olur dedim. Sonuçta felsefi terimlerin tanımını öğrenmedikçe, hepsi birer “elinin körü” idi. Zor bir terim düşündüm ve sırf anlaşılmaz görüldüğü

için “transandental idealizm” terimini seçtim.

Yazıda ikisini bağdaştırmaya çalıştım. Daha önce ortak bir anlamları yoktu. Ancak evirdim, çevirdim, büküm. Anlamları ortaklığa sürükledim. Anlamların doğal bir potansiyeliydi bu. Anlamın göreliliği ve bükülebilirliğini sergiledim. Şu an bu iki tümce ortak gibi görünmektedir. Tek yapacağım işaretin yönünü değiştirmektir. Herkesin ortak olduğu varsayımlar kümesine yeni bir varsayım kattım. Dil adını verdiğimiz varsayımlar dizgesinin eleştirisini yaptım. Belki çoğunuz için bu bir hatadır. Felsefe de bir hataydı. İnsanlık da...

İlgisiz şeyleri bağdaştırmaya çalıştım ve tanımına uygun bir şekilde hata yaptım. Ancak bir şeyler anlattım. Anlamın mahiyetine ilişkin sorgulamalar yaptım. Okuyanlara anlamın anlamını fark ettirmeye çalıştım. Bariz bir hataydı bu, ancak işlevseldi. Gerçekte bulunmayan bir anlam için çabaladım durdum. Belki bir yerde bunu gerçek bile yaptım. Hatanın tanımına uygun, ancak “doğru”nun da tanımına uygun bir işti. Burada sormamız gereken soru: “hata nedir?” Gelecek yazıda hatanın nasıl başarı olduğunu, ve doğrunun yanlışlığını sorgulayacağız.

Hatanın Anlamı

Bir önceki yazımda hatalar vardı. Bakış açısına göre, bütün yazının ya da aradaki küçük bir esprinin hata olduğu düşünülebilir. Yazıda söylediğim gibi işlevsel hatalardı bunlar. Bir anlamda, okuyucuya balık vermedim, balık tutmayı öğrettim. Kendim tutmayı bilmiyorum, felsefecilerin çoğu bilmiyor, ama öğretmeye de doyamıyor. Ortada anlam yok, ama anlam vermeye çalışıyoruz. Olmayan bir anlamı nasıl verebiliriz, bu bir hata mıdır? Anlam varsa neden anlam vermeye çalışıyoruz? Anlamı olmayanın anlam vermesi mümkün

müdür, ya da kendi kendini tıraş edenleri tıraş etmeyen berber, kendini tıraş edebilir mi?

Belki bu yazdıklarım birer hatadır. Ancak hatanın doğruluğunu fark etmek gerekir. Bir hata var, ancak bu “hata olan hata” olmayabilir. Hatta, olması gereken bir hata, doğruluktan daha çok yeğlenen bir seçenek olabilir. Evren bile bir hata olabilir. Tabi bu, hata tanımınıza ve hata kabullerimize göre şekillenir. Neye hata deriz? Doğru olan nedir, hata diye bir şey neden olsun?

Doğruluk, gerçeğe uygun olmaksızın yanlışlık gerçeğe aykırı olmaktır. Gerçek var olan demekse, yok olan nedir?

Herhangi bir Şey yok olabilir mi?
Hatanın zıttı başarı mıdır, doğru mudur,
uygun mudur, sıradan mıdır? Çoğu zaman
hata ile yanlış birbirinin yerine
kullanılır. Peki başarı ile doğru birbiri
yerine kullanılır mı? Herkesin başarı
anlayıŐı farklı ise, hata anlayıŐı da farklı
olabilir mi? Hata sözlükte: İstemeyerek
ve bilmeyerek yapılan yanlış, kusur,
yanılma, yanılđı olarak tanımlanmıŐtır.
İstatistikte ise bir yanlış değil;
hesaplanan, ölçülen değer ile kabul
edilen teorik olarak doğru değer
arasındaki farktır. Bu daha felsefi bir
tanım ancak daha da ilginç olanı
biyolojideki tanımıdır.

Biyolojide hata: verinin kopyalanması

sırasında ortaya çıkar. Ebeveyn ile evlat arasında DNA nükleotidlerinin farklılaşması söz konusudur. Hücrenin yani bedeninin temel yapı taşlarının nasıl işleyeceğini içeren bu bilgi sıraları, üreme sırasında hatalı kopyalanır. Her seferinde bilginin milyonda biri denebilecek bir kısmı farklı taşınır. Buna “mutasyon” denir. Mevcut biyolojik çeşitliliğinin sebebi olan mutasyon, günümüzde hayatta kalan tüm canlıların yaşam olanağını oluşturmuştur. Kopyalama işlemi sırasında canlının bilgisi dışında meydana gelen bu değışiklikler: ebeveynden aynı ürünü bekleyen gözlemcilerle göre bir hatadır. oğru mutasyon canlının yaşamını engelleyici niteliktedir. Mutasyonlar

genellikle rastgele, deneme-yanılma yoluyla biyolojik yaşamı şekillendirir. Birçoğu canlıyı çevresine göre avantajlı kılmaz. Ancak binlerce seçenekten biri çevreye uygun bir mutasyona yol açmışsa, mutasyona sahip olanlar değişen dünyaya daha uygun konumda olacaktır. Değişen koşullara karşı yapılan binlerce hatadan biri doğru haline gelir. Seçilim denilen şey aslında yüzlerce hatadan isabetli olanıdır.

Tek yumurta ikiziniz yoksa sizinle aynı DNA. yı taşıyan kimse yok demektir. Benzersizsiniz. Benzersizliğinizi ortak atalarımızdan bugüne kadar meydana gelen ufak hatalara borçlusunuz. Ancak hemen havalanmamak lazım, çünkü bir

muz ile %50, tavuk ile %60, kedi ile %90 ve bütün insanlar ile %99,9 aynıyız. Hayattaki her şey olarak farklı hatalar yapan aynı varlıklarız. Bizi biz yapanın hatalarımız olduğunu bilimsel olarak gerekçelendirdik. Şimdi işin felsefesine gelelim.

Hata sözcüğü hiç kast etmediğimiz anlamlara gelebilir. Bunlardan biri başarıdır. Hatanın başarı olması nasıl mümkündür? Çocukluk dönemlerini aklımıza getirelim. Her şeyi ellemek, yemeye çalışmak, düşmek, yuvarlanmak, yanlış söylemek, yapılmaması gerekeni yapmak olmasa, olması gerekeni öğrenebilir miydik? Yürüyemez, konuşamaz, yaşayamazdık. Hatalar

yaparak doğru hatalar keşfettik ve onları uygulamaya başladık.

Belki bunlar doğru yolundaki hatalar olabilir. Söylemek istediğimi anlamak için hayattaki her şeyi düşünün. Zihninizdeki her şeyin bir hata potansiyeli vardır. Tarih boyunca değişen fikirlerde bunu görebiliriz. İnsanın ilk düşüncelerinden beri aynı kavram üzerine yüzlerce farklı doğru, yasa, evrensel gerçek türemiştir. Şu an birer hata olduğu düşünülen binlerce eski gerçek var. Eski yanlışlar da şimdinin tartışılmaz gerçekleri. Buradan hareketle geleceğin doğrularının da şimdinin yanlışları olabileceğini söylemeliyiz.

hata nedir deneme yanılma500 yıl önce Kopernik dünyanın güneş etrafında döndüğünü söylediğinde insanlık ona hatalı olduğunu söylemişti. Şimdi güneş dünyanın etrafında dönüyor desek hatalı oluruz. Isaac Newton hareket yasalarından veya evrensel yer çekiminden bahsettiğinde kimse dikkate almamıştı. Daha sonra söylediği her şeyin doğru olduğu anlaşıldı. Newton mekaniği 200 yıl alternatif olmadan doğru kabul edildi. Ancak Newton zamanının çoğunu İncil'de gizli mesajlar aramak ve değersiz metalleri altına dönüştürmek için harcayan biriydi. Fizik yasaları gibi, bunların da doğru olduğuna inanıyordu. Ancak çoğumuza

göre hatalı bir görüş bu. Daha sonra Newton'ın evrensel yasalarının da o kadar da evrensel olmadığı anlaşıldı. Atom fiziğinde işe yaramıyordu. Halbuki 100 yıl öncesine kadar bundan şüphe duymak hata idi. Şimdi de bunu evrensel sanmak hata olmuştu.

Ben de önceden yazdığım çoğu şeyin artık savunucusu değilim. Birçok olasılığı düşündüm, varsayımları kendimce savundum. Bütün olasılıkları hesaba katan felsefe çalışmasına göre olağan bir şeydi. Felsefeye davranıp, hataları ele aldım. Hatalar yaparak doğrunun uygun bir hata olduğunu anladım. Ben de felsefe gibi hatalarla yetiştim. Felsefe her şeyi sorgulayarak

doğrunun hatalı tarafını betimler.
Uygulamada ise daha doğru hataları arar.

Bir görüŖe bağlanıp, başkasını düşünmeden reddetmek sadece başarı sağlayabilir, ancak kime göre başarı? Başarı da hata gibi tamamıyla zıt anlamlara sahiptir. Kimine göre diğer canlılarla birlik içinde yaşamak başarı iken, günümüz insanlığına göre onları öldürerek ölümler üzerine gökdelenler dikmek başarıdır. Bağnaz başarı anlayışını reddederek felsefi tutum edinebilir, felsefece yaşayabiliriz. Hatalarımızı isteyerek yaparak yeni hatalara ulaşabiliriz. Hatanın başarıyı mümkün kıldığını fark ederek hatayı ya da başarıyı dışlamamalıyız. Bu iki

kavramı bir potada eritip, kesinliği aramak yerine güzelliği hedefleyebiliriz. Kesin bir anlam bulamayabiliriz, ancak güzel olanını hedefleyerek en azından keyifli bir hayat sreabiliriz. Geçici bir hayatta kesin olanı direktmek niye? Hata görmeye çalışmak ya da sadece başarı hedeflemek temel yapımıza aykırıdır. Bunda ısrar etmek hatalı bir hatadır(!)

İnsanlık doğanın hatası, filozof da insanlığın hatası demiştim. Bu hatamın anlam arayışımda işe yaradığını düşünüyorum. şu an doğru olduğunu varsaydığımız tüm hatalarımız adına, hatalı olduğumu kabul ediyorum. Hatalı olduğumu kabul ediyorum ki, geleceğin doğrusu olan hatayı fark edeyim. Ve bu

böylece sürüp gitsin. Ta ki varsayımlarımızın sorgulanamayacağı bir zamana, hiç yaşamamış olduğumuz ana dek. Hiç yaşamayana dek, en azından haklı, doğru, başarılı, bilge vs. değil sadece birer varsayıcı olduğumuzu bilerek yaşayalım.

Varsayım nedir?

Varsaymak: Sonuçlarından yararlanabilmek, üzerine düşünce üretebilmek için olmuş saymak, farz etmektir. Varsayım ise: Geçici olarak doğru sayılan, ya da doğru olması umulan düşüncedir. Teori, faraziye, hipotez, taslam, sanı, zan sözcükleriyle yakın anlamdadır. (İngilizce: hypothesis guesswork, supposition, presumption, conjecture) Bir olgunun önerilen açıklaması anlamında kullanılır. Bilimsel anlamda “hipotez” sözcüğü daha sık kullanılır. Bir varsayımın bilimsel hipotez olabilmesi için

sınanabilmesi gerekir. Deneyle sorgulanabilen varsayıma hipotez denir. Varsayım, uygulamadan bağımsız bir düşünceyi ele alıyorsa kuram(teori) anlamında da kullanılır.

Bunları saymaktaki amaç, varsayımı varsayım sözcüğünde göstermektir. Yukarıdaki sözcüklerin hepsi varsayım anlamında kullanılır. Bazen de hiç kullanılmaz. Mesela teori sözcüğü sıkça varsayımlar için kullanılır. Kişisel düşünceler de teori olarak adlandırılır. Gezegensistemi üzerine Batlamyus Teorisi buna örnektir. Batlamyus dünyanın evrenin merkezinde olduğunu söylüyordu. Bu teori yüzyıllarca kanun gibi görüldü ve kullanıldı. Daha sonra

dünyanın evrenin merkezinde olmadığı anlaşıldı. Bunun yerine güneşin merkezde olduğu söylendi. Daha sonra güneşin de merkez olmadığı anlaşıldı. Evrenin merkezi diye bir şey yoktu. Yıllarca varsaymıştık.

Şimdi benzeri varsayımlara model denmektedir. Fiziksel model, teori ve varsayım arasında bir anlama denk gelir. Ancak geniş kitlelerce kabul edilen ve hala yanlışlığı kanıtlanamayan teoriler de mevcuttur. Mesela, Yerçekimi Teorisi'nin hala teori olması nedendir? Bu kadar genel geçer bir şeyin diğer varsayımlarla bir tutulması neden olabilir? Tamamen varsayımsal nedenlerdendir. Yerçekiminin doğru

olduğunu varsaydığımız kadar,
olmadığını da varsayabiliyoruz.
Varsayımlarımızın tarihi benzerlerinden
daha merhametli bir hal aldığını
söyleyebiliriz. Artık eskisinden az
varsayıyoruz ancak hala her yanımız
varsayım.

Yerçekimi, evrim, görelilik, kuantum
mekanik, tektonik hareket teorileri
bugüne dek teori sıfatında kalmıştır.
Yanlış olabilecekleri varsayımıyla,
kanun olarak nitelendirilmemiştir.
Varsayımı varsaymayanlarca kanun
oldukları iddia edilebilir, ancak bu
niteleme tüm kanunları ortaya çıkaran
varsayım köklerini görmezden gelmektir.
Yerçekimi gibi temel varsayımlar, olası

tüm koşullarda denenmedikleri için, yanlışlanabileceği ihtimaliyle, teori olarak adlandırılır. Kanun evrensel bir kuralsa, evrenin her koşulunu uygulayamadığımızdan, bu tür tanımların hiçbir zaman yapılmaması gerekir. Ancak yine de kanun, kural, kesinlik tanımlarının müptelası olmaya devam ediyoruz. Her yanımız evrensel kanun dolu.

Evrensel kuralları belirlemişken dünyada dahi uygulanamadığını görürüz. Örneğin, Newton kanunları düşük çekim alanlarında geçerliyken, yüksek çekimde işe yaramamaktadır. Yani Newton Kanunları bazen kanundur. Bazen de işe yaramayan varsayımlardır. Bugün,

günlük hayattaki işler için Newton'un dediklerini uygulayabiliriz. Bu bize geçici bir çözüm sağlar. Ancak maddenin temellerine indiğimizde, her şeyin kökü olan atomik yapılar başka kurallarla çalışmaktadır. Yapı taşlarının kurallarını geçerli saymak gerektiği ortadadır. Ancak bunlar da günlük hayatımıza uymamaktadır. Temel ile katları çelişmektedir. Ya da bizim evrensel kesinlik arayışımızda bir yanlışlık olduğu söylenebilir.

Kesinlikler çalışması olan bilimdeki sabitlerin artık değişken sabit olarak adlandırılması mümkündür. Artık nispeten bilinçli bir varsayımçılık söz konusudur. Artık gözlemcinin önemini

fark etmek gerekiyor. Kesin ve geçerli bir tanım olmayabilir. Tüm kesinliklerin bir varsayım olması ile birlikte, varsayımın da bir varsayım olduğunu söylemek gerekir.

Bu yazıyı yazarken sözcüklerin benim bildiğim anlama denk geldiğini varsayıyorum. Ancak genelde varsayımımın aksine, okuyucu kendince anlam çıkarıyor. Çünkü o da, kullandığım kelimelerin kendi anlamalarına denk geldiğini varsayıyor. Ben varsaymasam yazı mümkün olmazdı. Okuyucu varsaymasa okuyamazdı. Hepimiz varsaymasak ne iletişim ne de yaşam mümkün olurdu. Yürümek bile çoğunlukla varsayım işidir. Adım

attığımızda yerin orada olacağını varsayıyoruz. Ancak bazen orada olmuyor, ya da başka bir engel ortaya çıkıyor. Bu durumda varsaymayı bırakmıyoruz. Yine de öbür adım için devam ediyoruz. Varsayım işlerin görülmesi için temel bir dürtü gibi hayatımıza yerleşmiştir. Hatta hayatın ve evrenin var oluşu da varsayıma bağlıdır.

Evren ile başladığı varsayılan zaman da bir varsayımdır. Fizik teorilerinde önemli bir yeri olan zamanın doğru tanımını yoktur. Bir varsayımdır. Zaman diye bir şeyin olmadığını varsayarsak, hiçbir şeyin yaşanmadığını öne sürebiliriz. Varsayımı yok saymak gibi kökenbilimsel bir çalışma ile her şeyin

aslına bakış atabiliriz. Yaşadığımızı varsayıyoruz , bunu mümkün kılan zaman varsayımımızı yok sayarsak aslında yaşamamış olacağız. Evren genişlemeye ve büyümeye başladığı gibi küçülmeye ve sönmeye başlayacak. Dışarıdan bakan bir gözlemciye göre fark edilmeyen bir parlama olacak. Başladığı yere dönen bir hiçlik haline gelecek. Bizim zaman dediğimiz şey, bu aralığın insanca abartılmasından başka bir şey değildir.

Diğer canlılar için zaman diye bir şey var mıdır? Diğer varlıklarca, ya da evrenin öncesinde zaman nasıl algılanır? Algılanır mı? Biz insanlara göre: zaman: varlıktır. Her şeyi mümkün kılan şeydir. Sınırlılıktır. Bu sınırlama olmasaydı

yaşam mümkün olmazdı. Evrenin genişlemeye başlaması ve yok olması zamandır. Bir alışveriştir. Dışarıdaki gözlemciye göre, eninde sonunda başladığı noktaya varacak olan bir harekettir. Belki çok önemsiz bir şeydir, çünkü yok olacak bir sınırlı odaklanma hareketidir. İçindekiler içinse, sanki yok olmayacakmış gibi yapmaktır. Evren hiç çökmeyecekmiş gibi, çöküşünü hızlandıracağını bile bile ilerlemektir. Alışverişin sonunu düşünmemektir.

Zaten sonunu düşünsek evren olmazdı. Sonunu düşünen evren olamaz. Nedense, evrenin öncesini hayal ettiğim her gün aklıma oyun oynamak geliyor. Bilgisayarda bir oyun oynamadan önceki

halimi hatırlıyorum. Çoğu zaman hatırladığımda hemen oyun açıyorum. Bu kararı anlamaya çalışıyorum. Oyundan önce ne vardı, neden oyun oynuyorum, oyun dünyasını neden oluşturuyorum, neden oynuyorum, bunu neden yaşıyorum gibi sorular soruyorum. Oyun oynarken bunun hiçbir işe yaramayan, başladığı yere dönen bir şey olduğunu ve evrenin karakterine ne kadar uyduğunu düşünüyorum. Oyun bir işe yaramıyor, bittiğinde elimize nesnel bir ürün geçmiyor. Sadece başladığı yere dönmekte olan bir tecrübe ediniyoruz.

Sonuçta, oyun gibi, uzay ve zaman denen iki sınır ile sınırlanmış geçici varlıklar olduğumuzu düşünüyorum. Bir kişinin

oyun oynamasını hata olarak nitelendirebiliriz. Gerçekten bir hata da olabilir. Görünürde bir çıktısı olmayan emek israfı gibi görünebilir. Ancak bunun bir deneyim olduğunu, uzay-zamanın bize sağladığı sınırlılığın da, yalnızca bir kendini sonlandıracak deneyim yaşantısı olduğunu unutmamalıyım. Tek yaptığımızın farklı birer deneyim olmak ve geçici-sınırlı bir yok oluşla kendinden sonrakilere miras kalmak olduğunu düşünüyorum. Hayatın ve evrenin bir varsayım olduğu ve tecrübe işinin görülmesine yaradığını söyleyebiliriz. Varsayımdır, hatadır ancak, işlevsel bir hatadır. Sonuçta ölsek de, tecrübe her zaman miras kalmaktadır.

Kozmik bir hata olarak başladığımız evrenliğimizde, evrensel olanı arasak da, aslında evren de o kadar evrensel olmadığından, mütevazı hayatlarımızla yetinmek gereği ortaya çıkar. Bu yazıda evren varsayımını anlattım. Çünkü kesinliği arayan, büyük ilahi mucize insanoğlunu yere indirmeye çalıştım. Varsayımı fark etmek ve ne kadar fark etsek de bir varsayım olarak, zamanı geldiğinde yok olacağımızı haber vermek istedim. Bizden sadece yaşantılar miras kalacaktır. Tecrübe her zaman miras kalır. Bu yüzden kesinlik, evrensellik, başarı, büyüklük ararken kendimizi heba etmek pek iyi değildir. Böyle şeyler yoktur. Anılar kalacaktır geriye. Anılarımız başkalarına göre

yaşamak, diğerlerini yok etmek mi olacaktır, yoksa hatırlayınca iyi duygular uyandıran mutlu yaşantılar mı?

Edebiyatı kesersek varsayımın varsayımına döneriz. Hayatta kesinliği arıyoruz ama temelimiz kesin değil. Varsayımlar üzerine inşa ettiğimiz kültürümüz, kesinlik bulsa da geçici kesinlikler olacaktır. Varsayımdan yola çıkıp kesinliğe ulaştığını sanmak ise, yalnızca kendini kandırmaktır. Bu yüzden soylu bir gerçeklik, evrensel tanımlar, değişmez yasalar bulmak; olmayan temel üzerine bina yapmak gibidir. Dil, inanç, kültür bir varsayımken nasıl olur da hayatın anlamı ve her şeyin cevabı gibi şeyleri ararız?

Aradığımız kesinliğin tanımı da bir varsayımdır. Kesinlik varsayımını ve kesin kesinlik arayışımızı irdeleyeceğiz.

Kesinlik Nedir?

Kesinlik: Hatasızlık, ya da şüpheye düşmeden onaylamak anlamına gelir. Hakkında hiçbir şüpheye yer olmayan durumlar “kesin” olarak adlandırılır. Hatasızlığın bir yanığı olduğunu ve her varlığın küçük hatalarla meydana geldiğini daha önce tartışmıştık. Bu durumda kesinliğin kabul edilebilir tek tanımı “şüphesizlik” olmaktadır. Bir şeyin kesin olması, ondan şüphe duyulmadığı anlamına gelir. Şüphe duyamayacağımız bir şey var mıdır? İrdeleyelim.

Kesinlik doğanın her tarafında bulunan

işlevsel bir varsayımdır. Aynı konu üzerindeki kesinlikler, zamana ve özneye göre sürekli değişkenlik gösterir. Bunlar belirli bir süre için işlerin görülmesine yarayan, işlevini yitirdiğinde değişen mutlaklıklardır. Kuhn'un paradigma tarifine uyan bir kesinlik söz konusudur. Kesinlikler işimize yaradığı sürece kesindir. Aynen doğruluk gibi, kabul ettiğimiz ölçüdedir.

Bizim algımıza göre doğa kesinliklerle çalışır. Ancak bu kesinlikler bakış açısına göre değişir. Bir maddenin türünü ya da hareketini belirtmeye çalıştığımızı farz edelim. Elmas, değerli bir mücevherdir. Biz onu değerli taş olarak biliriz. Bilimde tamamen karbon

elementinden oluşması ile bilinir. Değeri ise sağlam bir mineral olmasından gelir. Karbon elementi atomlardan oluşur. İçinde bulundurduğu dört adet elektron kovalent bağ oluşturur. Maddenin birbirine bağlanmasına olanak sağlar. Oksijenden sonra yaşamı mümkün kılan ikinci önemli kimyasaldır. Kimilerince de bu açıdan bilinir.

Bunları söylemekteki amaç: her birinin kesin oluşunu betimlemektir. Elmasın ne olduğu kesinlikle bilinir, ancak farklı kesinlikler vardır. Bilimsel gerçeklerdir ancak işlevine göre değişir. Açıklamaya çalıştığımız şey elmas mıdır, yoksa farklı yapıdaki elektronlar mıdır? Atom altı parçacıklar konusunu açmadan, onun

da ardına bakmadan soruyoruz. Bu madde aslında nedir? Kesin bir tanımı olmayabilir. Daha doğrusu, işlevine göre farklı kesinlikleri olabilir.

Günlük hayattan örnekler verebiliriz. Bir maddenin bize görüldüğü şekli kesindir. Böyle olmasa hareket edemeyiz. Ancak duyular çoğu zaman yanıltıcıdır. Mesela Güneş Dünya'dan bakıldığı zaman bizim etrafımızda dönmektedir. Bilim ise bunun aksini söyler. Bu yüzden dünya binlerce yıl kesinlikle merkezde idi. Bugünlerde bilim için bu değişse de, günlük hayatta hala dünya merkezdeymiş gibi görünür. Güneş ve benzeri birçok optik illüzyon kesinlik algımızı betimlemede büyük yarar sağlar.

Apaçık görünen, kesin ve tartışılmaz gerçekler çoğu zaman optik bir illüzyondur. Yani yanılgıdır. Mesela güneş bir yanılgıdır. Güneşin sekiz dakika önceki halini görürüz. Bu, ışığın bize ulaşması için gereken süredir. Bu süre yüzünden uzay araştırmaları çoğunlukla bir illüzyon halini alır. Çünkü bizim buradan gördüğümüz galaksi aslında 1 milyon yıl önce yok olmuştur. Gerçeğin bize ulaşması için görüşümüzü ilerletmek, ya da görüntünün bize gelmesini beklemek durumunda kalırız.

Bir hokkabazın gösterisindeki her şey kesinlik içerir. Tabi, sadece bize

gösterilenle yetindiğimiz zaman bu böyledir. Denizin üstünde yürümek, insanları kaybetmek, uçurmak ardına bakmadığımız sürece kesin görüntülerdir. Duyuları yanıltmak kolaydır. Aynen bir çölde görülen serap gibi. Görüntü kesinlikle oradadır. Çölün ortasında bir orman görünür. Kişisel gerçeğimizi bir kenara bıraktığımızda bunun ışığın yansıması ile ilgili bir yanılgı olduğunu görürüz.

Kesinlik yoktur diyemeyiz. Kesin bir kesinlik yoktur diyebiliriz. Kulağa garip gelse de, doğada işler böyle yürüyor. Kesinlik varsayımı hayati bir iştir. Öyle olmasa hayatta hiçbir tercih yapılamazdı. Herhangi bir tercihin

geçici kesinlik anlamına geldiğini söyleyebiliriz. Doğa olaylarının kesinliği gibi, bakış açısına göre değişen- farklı işlere yarayan kesinlikler vardır. Bize düşen, yanılığın ardına bakma isteğidir. Her şeyde kesin olanı ararsak bize gösterilene kanarız. Şüpheli olup ardına bakarsak alternatif kesinlikleri fark edebiliriz.

Değişmez kesinliklerin olmadığını farkında olursak ortak bir anlayış edinebiliriz. Bazen insanlar kendi gördüğü kesinliği diğerlerinin de kabul etmesini istiyor. Ancak böyle bir şey mümkün değildir. Kesinlikler biz onları değiştirene kadar kesindir. Kesinlik varsayımını fark etmeyenler kendi

gördüklerini diğerklerinin de görmesini istiyor. Başkalarını bu görüntüye zorluyor. Ancak başkalarının konumu farklı olduğundan aynı görüntüyü göremiyor. Zorlamalarla geçen zamandan sonra, fark edemeyen yüce gerçekçilerin görüntüsü de değişiyor. Ancak kendi gördüklerine o kadar bağlanmış oluyorlar ki, değişen görüntüyü reddedip kendileri ile anılan eski görüntülerde diretiyorlar. Bencillik kendi gördüklerini kesin doğrular sanan insanların sıfatıdır. Kesinlik ve bencillik anlayışları kendinden başkasını görmeyen insanların davranışıdır.

Bir insanın rüya ile gerçeği ayıramadan kesinliği araması şaşırtıcıdır. Bilgiyi

edindiğimiz duyu organlarımızın her gün kaç defa yanıldığını hatırlarsak, kesinlik algımızı da anlayabiliriz. Kesinlik de diğer her Şey gibi bir kabuldür. Tek yapacağımız bunda direktmek yerine, ortak kabullerde uzlaŐmaktır. Geçici bir süre için kabul edilen kesinliğin herkese hitap etmesi yerine, herkesin hitap edebileceği kabul edilebilir bir anlayıŐa ihtiyaç duyuyoruz. Madem ki zamanla değişen paradigmalardan döngüsü mecburidir, onu fark etmek ve geçici olanın kalıcılığında direktmek nedendir? Kesinliği aramak yerine paradigmayı anlamak gerekmektedir.

Saçmaya İndirgeme Nedir?

Olmayana Ergi bir ispat yöntemidir. Latince aslı Reductio ad absurdum(E. Yun.εις άτοπον απαγωγή) (saçmaya indirgeme) bir tartışma yöntemi olarak günümüze kadar gelmiştir. Bir önermenin reddedilmesi ile oluşan saçma sonuçları göstererek doğruluğunu kanıtlamaktır. Bir önermenin kabul edilmesi ile oluşan saçma sonuçları göstererek yanlışlığı da kanıtlanabilir. Eski Yunan'da olanaksıza indirgeme olarak kullanılmıştır. İmkansızlığı göstererek doğru olanı sağlamlaştırmak amaçlanmıştır. Antik Yunan felsefesinde

gelişmeye başlamış, filozoflarca sık sık kullanılmıştır. Günlük hayatta terim olarak bilmesek de sık sık kullandığımız bir yöntemdir. Zıtlık ile kanıtlama ile benzer bir anlama sahiptir. Ancak burada anlamsız, saçma gelen bir aksi durum söz konusudur.

Günlük hayattan örnekler verebiliriz: 1. Taşlar ağırdır, öyle olmasaydı havalanırlardı 2. En küçük rasyonel sayı diye bir şey yoktur. Olsaydı ikiye bölünüp daha küçüğü elde edilirdi. 3. Dünya düzdür. Peki neden kenarından düşmüyoruz da başladığımız yere dönüyoruz? diye sormak ve küresel olduğunu kanıtlamak, 4. Bir arkadaşımız evimizde kalıp kalmayacağını

sorduğunda ona: gece bizi öldürmeyecekse kalabileceğini söylemek de saçmaya indirgeme yöntemidir. Tabi Eski Yunan'daki gibi değiller. O zamanlarda meşhur bir örnek tanrıların insansı formlarının olması hakkındadır.

Değirmendere(Colophon)'li Ksenofanes, insanlar tanrıları insan formunda çiziyor; atlar ve sığırlar çizebilseydi onlar da kendi formlarında çizerdi demiştir. Tanrı bu şekillerin hepsinde olamayacağı için, bu kişilik yansımaları gerçek olamaz. Böylelikle insan tanrılar saçmaya indirgenerek çürütülmeye çalışılmıştır.

Saçmaya indirgeme terim olarak nicel verilerde ve mantık gibi sözel

çalışmalarda kullanılır. Matematikte sıkça bahsi geçer. Matematikte kullanılan diğer ispat yöntemleri doğrudan, ters durum, olmayana ergi ve tümevarım olarak dört gruba ayrılabilir. Daha ayrıntılı bir gruplamada şu yöntemler yer alır: akıl yürütme, semantik akıl yürütme, sentaktik akıl yürütme, tanımlayıcı (illustrative) davranışlar, informel ifade etme, örnek kullanımı, mantıksal çıkarımların kullanımı, doğru olduğu bilinen önermelerin kullanımı, basit deneycilik, tümevarımla kanıt, modus ponens, modus tollens vs.

Bazen kendi doğrularınızı savunmak yetmez. Başkasının doğrularını da

değiştirmek gerekir. Evrensel doğruların geçici kabuller olduğunu irdelemiştik. Ancak zamanımıza göre uygun doğruyu savunmak ve çevreye uyum sağlamak zorundayız. Bu yüzden zamanı geçmiş, işlevsiz, insanların geneli için iyi olmayan doğruların yanlışlığını kanıtlamalız. Doğru bir kabul olduğu için böyle söylüyorum. Yoksa günlük hayatta bunun adı düpedüz “safsata”dır.

olmayana ergi saçmaya indirgemeZamanın ruhunu yakalamak ve doğru “doğruyu” yani yanlış olmayan doğruyu savunmak için karşı tarafi saçmaya indirgeriz. Böylece kendi temellerimizi sağlamlaştırmakla edinemeyeceğimiz desteği karşı tarafın

temellerini yıkmakla ediniriz. Kalıcı bir çözüm için karşıt önermenin sonuçlarının saçmalığı gösterilmelidir. Doğru kabul edilen bir önermenin sağlanlaştırılması da, aksi takdirdeki sonuçların sergilenmesi ile olanaklıdır. Bu yüzden “olmayana ergi” ya da saçmaya indirgeme güzel bir kanıt yöntemidir. Bilimsel kanıt ve kanıtın mahiyetine ilişkin sorgulamalar yapmıştık. Şimdi bir kanıt yöntemini inceledik. Sıra kanıtlarla ortaya çıkan ürünlere geldi. Gerçek ve yalan. Gerçek ve doğruyu daha önce konu etmiştik. Bunlar herkesin amaçladığı ve çoğunlukla da sahip olduğu şeyler.

Önemli olan yalanı anlamaktır. Yalan

nedir? Neden herkesçe dışlanır? Yalan olmasa doğru olur muydu? Neden yalan söyleriz, neden bu kadar yalan var? Binlerce yıldır doğruyu hedefledik. Pek ulaştığımız söylenemez. Her gün yeni doğrular türüyor. Peki yalanın gidişatı nasıldı? Yalanlarımız zamanla değişti mi?

Saçma nedir?

Saçmaya indirgeme bir kanıt yöntemiydi. Bir önermenin aksini saçmaya indirgeyerek kendisini doğrulamak; veya önermeyi doğru kabul etmeyince oluşan saçmalıkları göstermek yolu ile kanıtlama amacı güdülmekteydi. Günlük hayatta sıkça kullanıldığını söylemiştik. Felsefede de çokça kullanılmaktadır. Özellikle varoluşçular tarafından gündeme getirilen bir yöntemdir. Aslında bir yöntem olarak kullanmazlar. Ancak anlam arayışlarını göz önünde bulundurursak saçmayı bir yöntem yaptıklarını savunabiliriz. Hayatı saçma bulmakta ve onu açıklamaya

çalışmaktalar. Saçma bulup yaşama devam ettikleri ve saçma olana artan ilgileri yüzünden saçmayı bir yöntem edindiklerini düşünebiliriz. Bakınız: dmy.info/hayat-sacma-mi

Felsefe sözlüğüne göre saçma: Mantık kurallarını bozan, tersine çeviren. Saçma bir düşünce, öğeleri birbirini tutmayan, birbiriyle bağdaşmayan düşüncedir. Saçma bir yargı kendi içinde tutarsız olan ya da tutarsızlığı içeren bir yargıdır. Saçmayı anlamsızdan ayırmak gerekir. Çünkü saçmanın bir anlamı vardır, ama bu anlam çelişiktir, yanlıştır. Oysa anlamsız olan ne doğru ne de yanlıştır.

Saçma: akıl almaz, mantıksız, anlamsız, abes, absürt sözcükleriyle yakın anlamda kullanılmıştır. Felsefede anlamsız dünyada anlam aramak gibi mantık açısından yanlış çıkabilecek durumları nitelendirmeye yaramıştır. Daha çok varoluşçularla anılan saçma kavramı: insanın ilahi beklentilerinin aksine, ilgisiz ve kötü hayatın insansı taleplere kayıtsız kalmasını betimler. Bu acımasız hayatta anlam aramak saçmadır. İnsanın anlam arayışı saçmadır. İnsanın anlam bulamaması da saçmadır.

Absürdizm olarak anılan felsefeye göre: insanın anlam arayışı hüsrarla sonuçlanır. Çünkü bilmediğimiz o kadar

çok şey vardır ki, kesinlik olanaksızdır. Bilinmeyen bir evrende yaşayan bizler, bütün hayatın anlamını aramakla saçma bir iş yapmaktayız. Ancak anlamı olmayan hayatın kendisi de saçmadır. Yine de bazı saçmacılar hayatta yapacak başka bir şey olmadığı için anlam arayışını sürdürmek niyetindedir. Saçmayı kabullenmek ve sahte anlamlı duruş yerine bununla yaşamak görüşündedirler. Varoluşçu felsefe ile gündeme gelen saçmacılığın temelleri Søren Kierkegaard, Albert Camus ve J.P. Sartre tarafından atılmıştır. Camus'nün Sisifos Söyleni adlı deneme kitabı saçmacılığa dair en ünlü eserdir.

2. Dünya Savaşı sırasında yayımlanan, ölüm ve yaşam gözleminin bir ürünüdür.

Varoluşçular hayatı saçma olarak nitelendiriyor. Ancak bu yazılanlar, absürdizm veya herhangi bir saçmacılık okulu, anlam arayışı sayesinde vardır.

Yani saçmalayarak saçmayı fark ettiğimizi söyleyebiliriz. Saçma bir davranış olan anlam arayışını yapmasak bu sonuçlara ulaşamazdık. Sonuçta bu saçmanın bir yöntem olduğunu düşünebiliriz. Hayat bildiğimiz anlamda saçma ise, neden yaşıyoruz? Bu saçmalık bir saçmaya indirgeme olarak nitelendirilmelidir. Camus, Sisifos Söyleni'nde şöyle der: yaşamının bir anlamı bulunduğunu yadsıyan düşünürlerden hiçbirinin, mantıklarını yaşamayı da yadsımaya kadar

götürmediğini söylemek gerek.

Schopenhauer"ın çok zengin bir sofrada intiharı övdüğünü sık sık anlatıp gülerler. Belli ki saçma nitelendirmeleri anlam arayışının bir aracıdır. Aynen saçmaya indirgeme gibi, hayat önermesini kanıtlamak için doğru olduğu varsayılmış, ve sonuçlar sergilenmeye çalışılmıştır.

Hayat saçmaya indirgenerek anlamaya çalışılır. Öyle olsun ya da olmasın, sonuca dikkat çekmeliyiz. Tüm arayışların sonucunda cevap yerine daha fazla soru kalmaktadır. Sorunlar gittikçe birikmekte, çözümlere ulaşamamaktadır. Burada anlamı arayanların niteliği akla gelir.

Bazılarımız bunları hiç dert etmiyor.
Hayatın anlamıyla ilgilenmeyenler var.
Bazı insanlar anlamlarına sahip ve
saçmacılığı saçma buluyor. Bu halde
akla Şu soru geliyor: acaba saçmalık
veya hayatın anlamsızlığı kişisel midir?
Yani genelde değil, öznedede mi
bulunurlar?

Yalan Nedir?

Yalan, doğru olmadığı bilindiği halde, niyetle söylenmiş yanlış sözdür. Her yanlış söz yalan değildir. Yalan: hata ve yanlış sözden ayrı, kandırma içeren bir eylemdir. Karşıdakini kandırmak amaçlı söylenmiş yanlış ifadedir. Aldatmak ve kandırmak ile yakın anlamdadır. Yanlış ve hatadan ayrı olduğunu söylesek de, bunların yerine de kullanılagelmiştir. Kesin bir anlama sahip değildir. Kendi içinde birçok anlam barındırır. Yalan diye kast edilen bazı anlamlar: Kötü niyet, büyük yalan, blöf, saçmalık, ekonomik yalan, bağlamsal yalan, abartı, fabrikasyon, yarım gerçek, dürüst

yalan, ihmâl, minimizasyon(indirgeme), yanıltma, patolojik yalan, yalan yemin , kibar yalan, sinsi sözcükler, beyaz yalan sayılabilir.

Zarar görme, ceza, reddedilme, kayıp korkusu ve özgecil(başkalarını düşünen) amaçlı yalanlarımız var. Nedenler de, yalan tanımları gibi çok çeşitlidir. Öncelikli neden başka bir çaremizin olmadığını düşünmemizdir. Bir anlamda çaresizlik sonucudur diyebiliriz. Kimse yalana başvurmak istemez. Çünkü kendisine de yalan söylenmesini istemez. Yalanın bir acizyet içerdiğini söyleyebiliriz. Ancak zayıf ve çaresiz hissediliyorsa yalana başvurulur.

Lerner (1993) ‘Kandırma dansı’ adlı kitabında, yalan söyleme eylemini ve onun türlerini ifade etmek için kullanılan ellinin üstünde (örn., uydurmak, üstünü örtmek, blöf yapmak, abartmak, saklamak, aldatmak, beyaz yalan, örtbas etmek, ihanet etmek, yalan söylemek) deyimini bulunduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla, bu denli çeşitliliğe sahip olan yalanlar, çok sayıdaki işlevi, karmaşık doğası ve yaygın kullanımıyla ilgili olarak karmaşık bir tablo çizmektedir. Doğal olarak, böylesine karmaşık bir tabloya sahip olan yalanların sınırlarının çizilmesi ve tanımlanması oldukça zordur.

Sisella Bok (1978), yalanlarla ilgili kitabında, yalan ve kandırmanın farklı terimler olduğunu ileri sürmüştür. Birini kasıtlı olarak kandırdığımızda bizim inanmadığımız bir şeye birisini inandırmak için ona yanıltıcı bir mesaj iletiriz. Bunu, mimikler yoluyla, saklayarak, eylemlerle veya eylemsizlikle, hatta sessiz kalma yoluyla gerçekleştirebiliriz. Kandırmak için kullanılan bir mesajın yalan olarak değerlendirilebilmesi için onun sözel, yazılı ya da sembollerle ifade edilmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle, kandırmanın daha geniş bir kategori olduğunu, yalanın ise kandırmanın sadece bir yönünü ifade ettiğini ileri sürmektedir.

Ekman insanların sözcük kullanmadan da yalan söyleyebileceklerini, bilgi gizlemenin (concealment) de yanlış bilgi verme (falsification) kadar ‘yalan’ kabul edildiğini ve bunların aynı amaca ulaşmak için kullanılan farklı yalan teknikleri olduğunu ileri sürmektedir. Ekman, yalanı diğer kandırma türlerinden ayıran iki ölçüt belirlemiştir. Bu ölçütlerden ilki, yalan söyleyen kişinin niyetidir. Yani, yalan söyleyen kişi isteyerek, bilinçli bir şekilde karşısındaki kişiye yanlış bilgi vermeyi seçmiştir. İkinci ölçüt ise, yalan söylenen kişinin, kendisine yalan söylendiğinin farkında olmamasıdır.

Doğruluk işimizi çözseydi yalan söylemezdik. Belli ki bir işlevi vardır. Ancak yalanların getirisi ile götürüsünü karşılaştırdığımızda elde ne kalıyor? Yani, yalan söylemek tamam, bu geçici bir çözüm sunuyor. Ancak yalanın bizden götürdüğü şeyler yok mudur? Bu sorunun yanıtı görüşümüzün açıklığına bağlıdır. Eğer yalanlarımızın dünyasında yaşıyorsak işe yarayıp yaramadığını göremeyiz. Çünkü kendimizi yalanların dünyasına bağlamışızdır. Önemli konularda yalan söylemek ile kendimizi yalanların alternatif dünyasına sevk etmişizdir.

Yalan doğanın her yerinde vardır. Hayvanlar sürekli yalan söyler. Vahşi

yaşam birbirini kandırmak üzerine kuruludur. Gorillerin işaret dili ile yalan söylediği de görülmüştür. Av ve avcı arasında doğal bir hamledir. Ancak insan olunca işler değişir. Biz birbirimize güvendiğimiz, birbirimiz için çalışabildiğimiz için insan olmuştuk. Yalan ise eskiden kalma kötü bir alışkanlıktı. Çoğu zaman, bu sürekli kötülüğü bertaraf etmiştik. Aileler ve toplumlar kurduk. Kültürümüz birbirimize güvenip miras bıraktığımız bilgiler üzerine yükseldi.

İnsan çocuğu 6 aylıkken kandırma yolu ile kazanmaya çalışır. Sahte ağlama ve gülme bebeklerin önemli silahlarındandır. Çocukluktan büyüklüğe

doğru azalma görürüz. İnsanın tarihinde insanlığı görebiliriz. En erken dönemlerimizde yalanlar ile iş yapmakta idik. Fakat düşünme ve işbirliği kabiliyetimiz arttıka bunu bıraktık. Halen biraz gençlik dönemlerimizde olduğumuzu söyleyebiliriz. Çünkü tamamen yitirmediuimiz yalanlara sahibiz. Her eylemin önce eyleyeni etkilediğini anladığımızda yalanları

Çok eskiden vahşi hayatımızda yalanlar vardı. Sonraları birbirimize güvenerek dayanışmayı keşfettik. Birlikte daha iyi yaşamlar sürdük. Sonra bu güven o kadar arttı ki, birkaç kişiye büyük yetkiler vererek temsilcimiz yaptık. Bir kişi milyonları temsil edip, onlar yerine

hareket ediyordu. Doğanın gördüğü en büyük güven duygularından biriydi. Ancak bu insanlar yalandan nasibini almışsa ne olacaktı? Maalesef çoğumuz güvenilir olsak da, bazılarımız insanların güvenini suistimal etti. Politika, en büyük güven eserimiz, istismar edildi. şimdi kendini çok akıllı sanan iktidar hırsındaki insanlar, yalanlar söyleyerek daha da fazla g topluyor. Yalan çoğunlukla azaldı ancak yalancı bir kişi bile, toplumun güveniyle, herkesi etkileyebiliyor. Burada hiçbir gücün tek elde toplanmaması gerektiğini ve binlerce yıllık güven duygumuzun istismar edilebileceğini unutmamalıyız. Günümüzde en önemli sorun iktidarın

kapitalizme uymasıdır.

Temel yanlış şudur: yalancılar kandırdıkları kimse tarafından kandırılmamayı bekler. Burada bir tutarsızlık olduğu ortadadır.

Diğerlerinden doğruyu bekleyip nasıl yalancı olabiliriz? Aslında önemli soru: yalancı olabilir miyiz? Çünkü hayatımızda her etkinin bir tepkisi var. Yalan dışarıya gösterdiğimizde de, insan gerçeğin etkilerini yaşar. Dışarıya gösterdiğimiz olumlu yüzün arkasında, yalnızca bizim sahibi olduğumuz bir kötülük vardır. Kötü olanı dışarıya paylaşmayarak, yalan söyleyerek, kötü sonuçlarını yalnızca kendimi yaşamış oluyoruz. Yani yalan acıyı içimize

hapsetmekten başka bir anlama gelmiyor.

Tabi acıyı içeri hapsetmek bazen iyi de olabilir. Örneğin: Kendi yaptıklarımızın cezasını çekerek, onu paylaşmayı sonuçlarına katlanarak ders çıkarmayı umuyor olabiliriz. Yardım istemeyip tek başımıza mücadele etmek istiyor olabiliriz. Bu anlaşılabilir. Ancak başkasına zarar verecek bir durumu kendi içimizde barındırmak, tüm zararı üstlenmek anlamına gelir. Tabi her konuda gerçek açıklanmalıdır diyemiyoruz. Her ne kadar Kant, her yerde her zaman doğrunun söylenmesi gerektiğini söylese de, halen yalanın içimizde barınması nedeniyle, çoğunlukla doğruluğu tavsiye

edebiliyoruz.

Bu yazıda, yalanın doğruyu değil, görüşü örtmeye çalıştığını ve gerçeğin her zaman saf biçimde bulunmayı beklediğini ifade ettik. Hayat yalanlar ile ilerleseydi kendimize söylediğimiz yalanlardan fayda sağlardık. Etrafımızı kaplayan yalan perdesinin ardındaki gerçeği görmek için sorgulamak ve eleştirel düşünmek gerekir. Arka planda bulunan gerçeği keşfetmek için eleştirmeli ve felsefe yapmalıyız. Ancak kesin bir doğruya değil, ortak bir doğruya ulaşabileceğimizi de unutmamalıyız. Doğru ve gerçek bizden bağımsız değildir. Toplumun üyelerince

uzlaşmış şeylerdir. Yalan da anlam arayışında betimlediğim diğer tüm sözcükler gibi bir “mecaz” olarak kalıyor.

Doğru Nedir?

Doğruluk gerçeğe uygun olmaktır. Bununla birlikte: mantık, matematik, yasa gibi doğruluk biçimleri de vardır. Genellikle insan düşüncesinin gerçekle uyuşması, sözlerin olaylara uygun olması kast edilir. Güncel anlamda, kısaca: gerçeğe uygun anlamındadır. Mantık veya yasa gibi sistemsel doğruluklar da kendi içinde tutarlı bir gerçekliği ifade eder. Bir mantık doğrusu önermelerin kendi aralarında çelişki olmadığını belirtir. Yasal doğru da mantık gibi, yasal düzenin içinde, yasalarla çelişmeyen uygunluk durumudur. Genel bir doğrulukta, öncüllerden hareketle,

kendi kümesi içindeki gerçekliği belirtir.

Doğruluk sözcüğü hakikat, dürüstlük ve adalet ile yakın anlamda kullanılmaktadır. Aynı zamanda Olgu(en. fact) ve gerçek(en.reality) ile yakın veya eş anlamda kullanılabilir. Ne var ki bu ikisinin farklı anlamlara geldiği düşünölmektedir. Dil yapısının görelisi esaslarına göre kesin bir şey söylemek güç. Ancak olgu, olayların dayandığı neden; gerçeklik, var olan şey anlamında sözlüklerde yer alır. Bu da bizi dilsel varlığımızı sorgulamaya götürür.

Doğru sözcüğünün referansı kişinin dil dünyasıdır. Bu da dil yapısı içinde mümkün olan ve felsefenin ana

sorunlarından birini oluşturan anlam sorununu meydana getirir. Sözcüklerin ne olduğunu kararlaştıramadığımız için, düşüncelerde de uzlaşamamaktayız. Aynı dili konuşsak da aslında birbirimizin dilinden anlamıyoruz. Bununla birlikte, ortak bir anlam bulamasak da, dilin yakın bölgelerinde buluşarak hayatımızı idame ettirmeye çalışıyoruz. Dilsel bir varlık olan insan, çevresine kendi dilinin dünyasında bakmaktadır. Herkesin adının farklı olması gibi, algısı da farklı. Bu yüzden bu site, dil felsefesinin kısa bir özeti gibidir. Tüm yazılara dilsel ayrımlarla başlamak bu yüzden. Bu yazının da büyük kısmı sözcüklerin tasnifine ayrılarak herkesin dil dünyasında ortak bir yerde buluşmak

amaçlanmıştır.

Çoğu zaman farklı anlamlara gelmesinin yanında, bir olayın doğru şekli de yorumlara sahiptir. Sözcükte uzlaşma olmaması bir yana, aynı olayda farklı doğruluk algısı olabilmektedir. Mesela kutlama yemeği için mavi renk elbise giymek mi daha doğrudur, sarı renk mi? Ya da bahçeye çam ağacı mı dikmek doğrudur, servi mi? Bunlar da günlük hayattaki olasılıkları değerlendirmede faydacı bir doğruluk algısına işaret eder.

Çoğu zaman, doğrunun kişisel bir anlama sahip olduğunu biliriz. Doğru sözcüğün bir gerçekten ziyade, bir desteği belirttiğinin farkındayızdır. Bir şeyi

doğru olarak nitelemek, onun gerçekliğini değil, öznenin taraftarlığını belirtir. Bir Şeyin doğru olması, öneren öznenin tarafına bağlıdır. Ancak bazen kesin doğrular söz konusu olmaktadır. Böyle doğrular var mıdır? Genel doğru nasıl olabilir?

Felsefe, ahlak, din alanlarında çok farklı doğruluk algıları vardır. Din, ahlak, yasa, bilim kesin doğruları hedefler. Bilimde ve yasada kesin doğrular olduğu varsayılmış ancak bunları düzenlemek mümkün kılınmıŐtır. Zamana göre mevcut paradigma değişse de, halihazırda bulunan düzenin kesin doğruluğu ile işler yürütülür. Dinde ise Şüpheye yer yoktur. Dinin söylediği

doğrudur. Dinin diğerk bir özelliği de, diğerklerini yanlışlamasıdır. Doğruluk tanımının sorgulandığı yer ise felsefedir. Felsefe tüm doğruları sorgulayarak insan hayatının niteliklerini betimlemeye çalışır. Burada felsefe ile, farklı taraflardan bakarak doğruluk algısını çözümleyeceğiz.

Felsefe tarihinde doğruluğun içeriğe göre değişen bir nitelik olduğu çokça savunulmuştur. Bu niteliği dil yapısında görebiliriz. Herhangi bir cümle kurduğumuzda, cümle olumsuz bile olsa, doğruluk değeri taşır. Bir cümle kurduğumuzda bunu bir doğru olarak ortaya atarız. Herhangi bir cümle bu niteliğe sahiptir. Dilin bu yapısı bize

doğruluğun göreliliğini de anlatır. Mesela “hayat gariptir” ya da “bu yemek tuzludur” demek söyleyen öznedeki doğruluk değeri taşır. Ancak diğer bireylerde onaylanmayabilir. Ne var ki, bu önermeler yaşamın sürdürülmesi için birer doğru varsayımı biçiminde türemiştir. Dil ile kurulan tümceler varsayım olduğu bilinse dahi olumlayıcı yapıya sahiptir.

En genel doğrudaki ya da yanlışta bile göreliliği bir doğruluk değeri vardır. Şunu söylemeliyim ki: en genel doğru derken genellikle insanca düşünürüz. İnsanın dünyası ile doğruları sınırlarız. Halbuki insan bir organizmadır. Diğerlerince oluşturulmuş bir yapıdır. Parçalarımızı

hesaba katmamak eğilimindeyiz. Bu bizi sınırlar. En büyük doğruları düşünelim. “Yaşam yaşanan şeydir” bundan daha büyük doğru yok gibi gelebilir. Ancak yaşamın tanımı bir yana, sözcüklerin ve özellikle de şey sözcüğünün içeriği tartışmalıdır. Bunları doğru saysak bile, insan için yaşanan şey diğer varlıklar için öyle olmayabilir. Bir hayvanın dünyasını anlayamadığımız için yorum yapmak güç. “Cansız” varlık dediğimiz varlıklar için bu yorum ne kadar geçerli olduğunu da sorgulamalıyız. Onlar da hayattadır ancak yaşamadıklarını söylüyoruz.

Matematik kesin doğruların bilimi olarak bilinir. Mathema (μάθημα) Eski

Yunanca: “öğrenilen, öğrenme” anlamına gelir. Matematik öğrenilen bir çalışmadır. Sayılar insandan bağımsız olarak var olabilir mi? Tüm matematik kuralları önce dil, sonra da dilin meydana getirdiği sayı varsayımları ile oluşmuştur. Bir kere, insanın sembollerine bağlıdır. Kendi uydurduğumuz sembollerle kesin doğruluğa ulaşabilir miyiz? Bir, iki, üç ya da herhangi bir matematik terimi kendiliğinden ortaya çıkmamıştır. Bunlar en başından beri işleri yürütmek için kabul ettiğimiz doğrulardır. Bir matematik doğrusunun insandan başka bir canlıya hitap ettiğini göremeyiz. İnsan diline bağlı. insanca şeylerden biridir.

Tüm kurgu yapımlarda doğruluğun niteliğini görebiliriz. Fantastik bir film izlerken cadıların, devlerin ve büyücülerin doğruluğunu sorgulamak yerine filmi kendi doğruluğu içerisinde izleriz. Başlangıçta verilen öncüllerden öz doğruluk sistemini kurarız. Dış dünyanın doğruluğu bir süreliğine susturulmuş ve anlık öznel doğrular devreye girmiştir. Doğrunun göreliliğini herhangi bir film ya da kitapta gözlemleyebilirsiniz.

Kesin doğru yoksa ne yapacağız? Kesin doğru olmayabilir ancak ortak doğrular bulunabilir. Tarihte kötülüklerin çoğu kesin doğruyu bulduğunu iddia edenlerce

yapılmıştır. Kesin doğruları aramak yerine, bunun gerçek dışılığını fark etmeliyiz. Hepimizin ortak paydada bulunduğu bir görelî doğrulukta yaşayabiliriz. Böylelikle kendi doğrularını dünyaya dayatan acımasız insanlara Dünya ile birlikte kendilerini de yok ettiklerini anımsatabiliriz.

Üç Boyutlu Felsefe Filmi

Felsefeden hepimiz farklı şeyler anlarız. Hem sözcük farklı şeyler çağrıştırır, hem de felsefe adı altındaki eylemler farklı anlayışlara yol açar. Felsefenin neresinden baktığınız da önemlidir. Bir filmi anlamak gibidir. Herkes kendince anlar, ancak sanatçı kendince bambaşka şeyler anlatmaya çalışmıştır. Çok derin bir felsefe sembolik bir film gibidir. Okur eğlenirsiniz, ancak yazarın demek istediği anlaşılabilir. Basit felsefe de dikkate alınmaz, çünkü anladığımızı küçümseriz. Anlaşılabilir olacaksınız ki büyük filozof desinler.

Bunu yapanlar hala var. Hala anlaşılmaz olarak filozof olduğunu sananlar var. Maalesef felsefenin bir boyutu böyle. Aslında tüm bilimlerde böyle bir eğilim mevcut. Terim kullanmak üstünlük belirtisi olmaya başlamış. Ne kadar terim, o kadar ekmek. İnsanlar anlarsa bayağı olursunuz, anlamadıkları şeyleri araya katmak sizden büyülenmelerini sağlar. Halihazırda kendilerinde olmayan bir şey, sizde vardır. Apaçık bir eksiklik hissederler ve terimleriniz sosyal zenginlik kaynağı olmuştur. Felsefenin bu boyutunda genel bir iletişim sorununu sorgulayabiliriz. Karşıdakine eksikliğini hissettirerek kendini yüceltmek, bayağı

davranışlardan biridir. Bunu pek çok felsefeci denemekte ve yanılmaktadır.

Felsefe tarihi anlaşılmasız olanı anlatmaya çalışan ve olayı daha da karışık bir hale getiren yorumcularla doludur.

Terminolojik kalabalık içerisinde daha da kaybolurlar. Zaten anlaşılmasız olanı daha da anlaşılmasız kılarlar. Filozoflar bir şeyler anlatmaktadır. Bunu dil oyunları içerisinde, anlaşılmasız halde ifade etmektedirler. Aslında filozofların masum olduğu söylenebilir. Bilim çevrelerinde bir terim aristokrasisi mevcuttur ve terim kullanmazsanız saygın sayılmazsınız. Elit olmak direkt ifade etmemektir. Söyleneni halk dilinde söylemek ayıptır. Bir de felsefenin

bilinmeyeni araması sorunu vardır ki bu bazen anlaşılmaz olmayı getirir. Hayatın anlamı henüz keşfedilmemiştir, belki de ifade edilemeyecek saçma bir sorudur. Bunu arayan filozof da mecburen hayatın içindeki dilin dışına çıkmak zorundadır. Filozof masumdur da, onların felsefesini yorumlayanlar kabahatlidir.

Zaten dünya bu yorumcular yüzünden berbat bir yer haline geldi. Millet aslını anlamıyor, çoğu zaman okumuyor. Yorumcu anladığı yalanını söyleyerek daha da anlaşılmaz kılıyor. Millet de bunlara inanıyor. Mesela İslam, önceleri bilim ve aydınlık diniydi. Batı kültürü etkisinde bunu göremiyoruz, ancak bilim ve felsefe İslam devleti içerisinde

dünyanın en iyi yerini edinmişti. Gel gör ki bugün terörizm ve cehalet dini haline geldi. Düşünmek kafirlik olursa, her şeyi dinden çıkarmak sayarsan tabii ki terör dini olur. Neyin günah olduğunu açıklamak üzere kurulmuş ve Allah'ın sözünü anladığını söyleyerek kendince hüküm kuran yorumcular bunun baş sorumlusudur.

Bir fikri yazılı olduğu kitaptan okumak gibidir. Yazılı olduğu yeri değil de yorumcusunu okursanız hem fikri öğrenemezsiniz hem de kötü niyetli yorumcunun sizi tam zıt şeylere inandırmasına neden olursunuz. Çoğu dini çatışma da buradan geliyor. Aslını okumayıp yorumlara kanmanın en acı

örneğini içinde bulunduğumuz İslam kültüründe görebiliriz. Müslümanlar ölüyor, ancak öldürenler de Müslüman. Aslını sorgulamadan, söylenenlere inanan cahiller dini de dünyayı da bu hale getirenlerdir. Dini bir tahakküm sayan kişiler bireylere sorgulamayı günah olarak aşılırsa bu düzen böyle gider. Yalnızca din değil devlet, toplum, milliyet de düşünmeyi engellememelidir ve düşünceleri çarpıtarak yorumlamamalıdır.

Felsefeden yola çıkarak hayatın her alanında var olan bir soruna değindir. Aslına bakmak gerektiğini, birisi söylüyor diye hiçbir şeye inanmamamız gerektiğini düşündürdük. Bu felsefenin

ikinci boyutudur. Felsefenin ilk boyutu dilsel ve toplumsal eksiklikler yüzünden anlaşılmaz olan filozoftu. İkinci boyutu zaten anlayamadığımız şeyleri daha da anlaşılmaz kılan yorumculardır. Üçüncü boyut ise felsefenin sade boyutudur. Bu sitede yapmaya çalıştığımız, basit felsefedir. Düşündürmeye çalışan ama mümkün olduğunca anlaşılmaz olmamaya gayret eden felsefedir.

Düz boyutlu olan, ne demek istediğini anladığımız, yani bildiğimiz felsefe bize lazım olandır. Olayı çok karıştırmadan, anlaşılır ve direkt olarak ifade eden felsefe. Artık Yakın Çağ Avrupa'sının aristokrasisi yok. Dil bilmeyen, okuyamayan insan da pek azaldı.

Kendimize bir felsefe tahtı oluşturmanın çağdaş dünyada bir yeri yoktur. O tahtın üzerinde küçük bir kesimi kandırabilirdik ancak dünya insanla dolup taşmış durumda ve büyük sorunlar ufukta bizi bekliyor. Küçük bir grubu kandırarak kendimizi yüceltmış olmayız, aksine yok oluşa daha da yaklaşırız.

Basit felsefe milyarlarca insana hitap eder. Filozofları köşelerinden çekip hep birlikte ölüme doğru giden insanlığı düşündürmeyi amaçlar. Hep birlikte düşünerek aslında ortak anlamlandırma çabasında olduğumuzu ima eder. Filozofun kendisini anlatması ve anlaşılmamasından ziyade hep birlikte anlamayı amaçlar. Çünkü sadece hep

birlikte anlayabiliriz. Anlam, bir sürü filozofun denediği gibi bireysel bir çaba değildir. Anlam her zaman “bize” aittir. Bu yüzden felsefenin üç boyutunu anlattık ve anlaşılır olanın, bizim anlamımıza dahil olanın kalıcı olacağını söyledik.

Karakoyunlu Felsefesi

Karakoyunlu, 1375- 1468 arasında Türkiye'nin doğusunda hüküm sürmüş bir devlettir. Bu yazıda Karakoyunlu felsefesini çözümleyeceğiz. Belki Karakoyunluları hiç duymamışsınızdır. Belki de duydunuz, ancak hakkında bir şey bilmiyorsunuz. Ancak büyük olasılıkla felsefesinden hiç haberiniz yok. Çünkü Karakoyunlu felsefesi diye bir şey henüz yok. Ama olamayacağını da düşünemeyiz. Felsefede bir şeyi var etmek yok etmek kadar kolaydır. İletişime dair her şey var ile yok arasında sizin kabullerinizi bekler.

Alman felsefesi var, Fransız felsefesi var, Alman aydınlanması, Fransız aydınlanması vs. var ancak Karakoyunlulara dair bir şey yok. İnsan en azından Karakoyunlu İdealizmi diye bir şey bekliyor. Belki tarihte çok yer kaplamadılar, ama gönüllerde her zaman varlar. Avrupa'nın kuzey batısındaki bir adanın uç bölgelerinde İskoç aydınlanması varken dünyanın merkezindeki bu devlette bir "aydınlık" olmaması anlaşılmalıdır. En azından bir Azeri aydınlanması neden yok? Güneş hepimize doğarken neden bazılarımız aydınlanıyor? Güneş hep aynı yerde doğarken aydınlanan yerler neden değişiyor? Tam ortadaki Anadolu karası neden karanlıkta kalıyor? Bunları bir

sorgulayalım.

Başlıktan Karakoyunluların bir felsefesi olduğunu ve bunu anlattığımızı anlayabilirsiniz. Bir de Karakoyunlulara felsefe açısından yaklaşacağımız anlamı çıkarılabilir. Sitenin manipülatif başlıklarından haberdar olanlar da daha farklı beklentiler içerisindedir. Ne yazık ki dil oyunlarını anlatmaya çalışmak daha çok kafa karıştırıyor. Biz de oyunun kurallarına takılmaktansa oynamayı yeğliyoruz. dmy.info/felsefenin-anlami'nda felsefenin anlamlarını kendimize göre anlatmıştık. Her şeyin kendimize göre olduğunu belirtmiştik. Hayatta her an bir varsayım içerisindeyiz. Dışarıda hayatın devam

ettiğini var sayıyoruz. Adım atarken yerin aşağıda olduğunu var sayıyoruz. Havanın temiz olduğunu varsayarak solunum yapıyoruz, ancak bazen zehirlenebiliyoruz. Bazen yer orada olmuyor ve tökezleyip düşüyoruz. Bazen dışarıdaki hayat varsayımımıza uymuyor ve mağlup oluyoruz. Her şey nasıl bir varsayımı kabul ettiğimize bağlı oluyor.

Bu minvalde, Karakoyunlu felsefesi diye bir şeyi şu an kabul edemiyoruz çünkü batının bakış açısını, küresel varsayımı benimsemiş durumdayız. Onların hayatı sorgulama eylemine verdikleri isim, felsefe, bizde pek az görülmekte.

Tasavvuftan pek çok insanın haberi yok ve hikmet dediğimiz şey artık yalnızca

bir isimden ibaret. Yine söylemek lazım ki bildiğimizi sandığımız felsefe de kendi başına bir şey değildir. Sözcükler bizim söylemek istediklerimizin simgesidir. Felsefe de tüm sözcükler gibi zıt anlamları barındırma potansiyeli olan bir simgedir. Eğer bir simgenin anlamı size öğretilmemişse onu benzetirsiniz. Bu yüzden milyonlarca felsefe tanımı vardır. Bu yüzden binlerce dil vardır. Çünkü milyarlarca insan, varsayım ve hayat denemesi mevcuttur. Herkes sözcükleri kendince büker ve dil evrilir. Bu yüzden, kesin bir anlamı bırakın, kesin bir hayattan da söz edemeyiz.

Bu açıklama eşliğinde Karakoyunluların

bir felsefesi olduğunu iddia edebiliriz. Çünkü insanlar felsefeyi Pisagor'un yaptığı tanımla sınırlamamıştır. Antik çağda dinden bağımsız düşünme eğilimi olmasını da kimse dikkate almaz. Önemli olan düşünmekle ilgili disiplindir. Biz düşünmekle ilgili disipline artık felsefe diyoruz. Artık bir işyerinin bile felsefesi vardır. Kişisel felsefe, din felsefesi, savaş felsefesi ilk filozoflarla hiç alakası olmayan çalışmalardır. Felsefe dediğimiz şey, bizde hikmet, doğuda bilgelik, batıda münhasır bir disiplin olmaktadır. Siyasi olarak başarılı olanların(batının) var saydıkları simge, felsefe bizim de her yanımızı sarmıştır. Artık felsefe sözcüğü adı altında birleştirilmişizdir. İstisnaları

saymazsak sistematik düşünmeyi felsefe ile bağdaştırdığımızı söyleyebiliriz.

Bugün art zamanlı olarak kullandığımız birçok terim var. Mesela neolitik devrim dediğimiz ilk tarım faaliyetleri neolitik olduklarının farkında değillerdi. Biz geçtiğimiz yüzyılda bunu uydurduk. Alman idealizmi ya da metafizik gibi terimler de sonradan türettiklerimize örnektir. Karakoyunlu'da felsefe olduğu da bunlarla yarışacak bir gerçektir. Karakoyunlu felsefesi bu ölçüde mümkün olmaktadır. Bir holdingin bile felsefesi varken Karakoyunluların neden olmasın? Acaba bu insanlar neler düşünüyorlardı? İnsan olmak düşünmek anlamına geliyorsa muhakkak dikkate

deđer bir dűřünce eylemi mevcuttu. Yüz yıl boyunca neleri sorguladılar, dűřünce eylemleri nelerdi? En azından ne tasarladılar, hayalleri neydi? Günümüzde felsefe dediđimiz Őey bunları kapsamaktadır.

Mecaz

Mecaz: Bir kelimeyi başka anlamlara gelecek biçimde kullanma, metafor. Anlam Arayışı'nda geldiğim bir durak. Anlam Arayışı'nın dilsel tarafını belirten bir mecaz. “Antatılabilenden başka bir anlam yok” anlamına gelen bu yazımın adı. Hayatın anlamı, daha da önemlisi, anlamın anlamı.

Mecaz anlamda söylüyorum: ben bir mecazım. Daha havalı şekliyle bir “metafor.” Hayatımı bir şeylere benzetmeye çalışıyorum. Ancak hayatın anlamını bilmediğimden, ya da bilip de buna göre davranmadığımdan, mecazi

olduğumu söyleyebilirim. Başkaca bir anlamım. Herkes gibi, farklı bir yüzünden sorumluyum hayatın. Ancak kesin bir anlama sahip değilim. Bir anlam var ve bu anlamın anlamıdır. Türetilmiş bir anlam, ancak öncülü de türetilmişti. Hiçbir şey “ham” ya da işlenmemiş değildi.

Hayatın anlamının hayatın ben tarafı olduğunu söyleyeli bir yıl geçti. “Ben neden varsam hayat da o yüzden var” demiştim. Bir bütünün parçası ve parçaların da bütünü olan bizler, bunu doğal olarak bilmekteydik. Her şeyin varlığın farklı bir tarafı olduğunu ve zamanı geldiğinde üzerine düşeni yaptığı biliyor olmalıydık. Yoksa anlamsızlığa

karşı sukunetimiz anlaşılamazdı. Bir kısmımızın anlam da anlam diye tutturması ise basit bir insan hatasıydı. Yalnız, insan da bir hataydı.

Hata da bir benzetmeydi. Bir mecazdı. Bir kesinliği ya da dayanağı yoktu. Hiçbir şey kesin değildi. Her şey, kesinlik gibi, bir varsayımdı. Evrenin kendisi de, başladığı güne borcunu ödeyecek ve yok olacaktı. Bu aradaki boşlukta varsayımlarımız ile parçadan bütüne doğru belirsizleşen bir oyun oynamaktaydık. Ve oyunun kuralları uzlaştığımız kadar gerçektir. Doğru değil, doğru kabul ettiklerimiz vardı. Doğru “bizim olan”dı. Kısacası en soylu gerçek, en çok ortağa sahip olandı.

Anlam bize ait ve her şey bize bağılı. Ancak “biz” dediğim insan değil, her şeydir. Bireysel sorumluluğumuzdaki konulardan evrenin ötesine kadar azalan bir belirleyiciliğimiz vardır. Kendi hayatımız üzerinde karar vermemiz gibi, parçası olduğumuz evrensel bütünün de karar vericisiydik, ancak diğer tüm üyeleri ile.

Böyle şeyler söyleyip duruyorum. Yazdıklarım bir şeyi çözmek veya kesinliğe ulaşmak amacıyla değildir. Zaten böyle bir şey yok. Benim size verebileceğim bir şey yok. Her şey ortaklıktan gelir. Bir sözcüğün anlamı unutulmuşsa sözcük anlamlı olmaya

devam eder mi? Bir anlamı tek başımıza bilebilir miyiz? Peki birbirine zıt kavramları değiş tokuş yaparsak, ve bir kişinin bundan haberi olmazsa, onunki mi doğru olur yoksa bizimki mi? Tabi ki ortağı çok olan, hayatın tuttuğu seçenek anlamlı olmaya devam edecektir.

Hayatın, yani hepimizin, bizi oluşturan ve bizim oluşturduğumuz parçanın neyi seğeceği de merak konusudur. Hayat hangi yolu seğer? ya da başka bir ifade ile: hayatın anlamı nedir? evrenin amacı nedir? Bu soruların hepsi parçası olduğumuz mekanizmanın amacını sorgular. Ancak amaç bizim dışımızda değildir. Amaç hiçbir şeyin dışında değildir. Hiçbir varlığı dışarıda

bırakmaz ve bir parça ile sınırlı kalmaz.

Kısacası, hayat, yani bütün, anlamı belirsiz ve kesin olmayandır. Bir ortaklık olduğundan, tek bir anlama sahip olamaz. Hepimizi içeren bir formül dahi, şahsın amaçlarının değişkenliği nedeniyle değişmeye mahkumdur. Kesin bir anlam arayan kişi şu soruyu sormalıdır: Her an her şeyin yaptığı neyse, hayat da odur. Her şey, her an ne yapmaktadır?